

Klimatsmart politik?

Ingen vill väl vara klimat-dum.

En diskursanalys av begreppet klimatsmart i politiken och hos allmänheten.

Climate smart politics? No one wants to be climate stupid.

A discourse analysis of the concept climate smart in politics and to the public.

Bodil Eriksson

Fakulteten för hälsa, natur- och teknikvetenskap

Miljövetenskap

C-uppsats, 15 hp

Handledare: Hilde Ibsen

Examinator: Eva Svensson

2016-06-09

Abstract

Alongside the concepts environmentally friendly, green and sustainable, a new word has appeared in the environmental discourse - climate smart.

Climate smart, or just smart in different environmental compounds, is widely used by common man, the media, debate articles and publicity campaigns.

What does climate smart imply then?

This paper intends to use a discourse analytical context to examine the concept of climate smart, both from a political perspective as well as in the Swedish citizen everyday living.

The citizen and her everyday choices is undeniably a large part of the environmental and climate issues today.

The Swedish environmental and climate policy often requires the active participation of citizens. Everything points to that the great source of today's environmental problems and climate change lies in the millions of choices people make every day, and that it is therefore necessary that each individual takes responsibility for their choices and their consequences, so that we could see a change.

While a large part of this responsibility has been placed on the individual citizen, the main responsibility still remains with the politics, it is the responsibility of politics to provide citizens with the necessary means to enable and facilitate these choices.

A striking feature of environmental and climate policy is the contrast that exists between how the public sees the issue in general and simple terms, while among policy makers and politicians, the question is much more technical and detailed. Politics can be legitimate and effective only when it is listening to the citizen.

In the study, email-surveys with citizens living in Karlskoga, as well as interviews with regional politicians active in Karlskoga municipality and Örebro county were conducted. This empirical data have been analyzed using discourse both as theory and method, and also framing theory. Political policy documents at national and international level has also been used as a basis.

The study shows that for the citizens climate smart means to make choices in everyday life that are primarily good for the environment and climate, but also has some personal benefit, based on each individual's own abilities, values and interests.

In politics climate smart has a place in the spoken political rhetoric and especially in regional politics. The closer to the citizen the politics moves, the more relevant is the concept of climate smart. With this, it is also relevant for politicians to be able to use the concept to her advantage and to policy advantages, to be able to succeed in the citizen-oriented environmental and climate policy.

Sammanfattning

Vid sidan av begrepp som miljövänlig, grön och hållbar har ett nytt ord dykt upp i miljödiskursen - klimatsmart.

Klimatsmart, eller enbart smart i olika miljörelaterade sammansättningar, används flitigt av gemene man, i media, i debattartiklar och reklamkampanjer.

Vad innebär då klimatsmart?

Denna uppsats syftar till att i en diskursanalytisk kontext undersöka begreppet klimatsmart, dels ur ett politiskt perspektiv samt i den svenske medborgarens vardag.

Medborgaren och dennes vardagliga val är onekligen en stor del av miljö- och klimatfrågan idag. Den svenska miljö- och klimatpolitiken kräver ofta medborgares aktiva deltagande. Allt pekar på att den stora källan till dagens miljöproblem och klimatförändringar ligger i de miljontals val människor gör varje dag, och att det därför krävs att varje enskild människa tar ansvar för sina val och dess konsekvenser, för att vi ska kunna se en förändring.

Samtidigt som en stor del av detta ansvar har lagts på den enskilde medborgaren, har politiken fortfarande huvudansvaret, det är politikens ansvar att förse medborgare med de medel som krävs för att möjliggöra och underlätta dessa val.

Ett slående inslag i miljö- och klimatpolitiken är den kontrast som finns mellan hur allmänheten ser frågan i allmänna och enkla termer, medan hos beslutsfattare och politiker är frågan mycket mer teknisk och detaljerad. Politiken kan bli legitim och effektiv först när den lyssnar på medborgaren.

I studien har e-postserverveys med medborgare boende i Karlskoga samt intervjuer med regionala politiker verksamma i Karlskoga kommun eller Örebro län genomförts. Denna empiriska data har analyserats med hjälp av diskurs både som teori och metod samt framing-teorin. Även politiska styrdokument på nationell och internationell nivå har använts som underlag.

Studien visar att för medborgaren innebär klimatsmart att i vardagen göra val som i första hand är bra för miljö och klimat, men som även har någon personlig nytta, utifrån varje individs egna förutsättningar, värderingar och intresse.

I politiken har klimatsmart en plats i den talade politiska retoriken och då framförallt i regionpolitiken. Ju närmre den enskilde medborgaren politiken rör sig, desto mer relevant blir begreppet klimatsmart. Med detta blir det också relevant för politiker att kunna nyttja begreppet till sin och politikens fördel, för att den medborgarinriktade miljö- och klimatpolitiken skall lyckas.

Nyckelord: klimatsmart, klimatpolitik, miljöpolitik, miljökommunikation, framing, diskurs

Innehållsförteckning:

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte	2
1.3 Avgränsning	2
1.4 Frågeställningar.....	2
1.5 Struktur	2
2. Tidigare forskning och teori	4
2.1 Medborgarens roll.....	4
2.1.1 Deltagande.....	5
2.1.2 Ekonomiska styrmedel	5
2.1.3 Beteende, attityd, värderingar och vana	5
2.2 Politisk effektivitet.....	7
2.3 Politisk retorik och diskurs	8
2.4 Framing - Inramning	8
2.4.1 Inramning och politik	10
2.5 Miljökommunikation.....	11
2.5.1 Åskådliggöra och konkretisera miljöproblem	11
2.5.2 Kommunikationsramar.....	13
3. Metod och material.....	15
3.1 Urval	16
3.2 Etiska överväganden	17
3.3 Kvalitativ e-postsurvey	18
3.3.1 E-postsurvey till medborgare i Karlskoga.....	18
3.4 Kvalitativ semistrukturerad intervju	19
3.4.1 Intervju med regionala politiker.....	19
3.5 Politiska styrdokument.....	20
3.6 Diskursanalys.....	21
3.6.1 Diskursanalys av e-postsurveys	23
3.6.2 Diskursanalys av intervjuer.....	23
3.6.3 Diskursanalys av politiska styrdokument.....	23
4. Resultat.....	25

4.1 Klimatsmarta medborgare.....	25
4.2 Klimatsmarta politiker	28
4.3 Klimatsmarta styrdokument.....	31
5. Diskussion	34
6. Slutsats.....	37
Referenser.....	36
Bilagor	39
Bilaga 1. Frågor för e-postsurveys	39
Bilaga 2. Intervjumanus/teman	40

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Hållbar utveckling är ett begrepp som nog de flesta av oss har kommit i kontakt med på ett eller annat sätt någon gång under våra liv. Vissa av oss har spenderat år av att läsa och lära oss om hållbar utveckling. Vissa av oss vet i stora drag vad det innebär, och vissa av oss har väl hört talas om det men inte lagt så mycket energi på att faktisk lära sig mer om det.

På senare år har ordet hållbar blivit något av ett modeord. Vi hör och ser det i medias rapportering, politikernas debatter, i livsmedelsbutiker, på bilverkstaden, ja faktiskt lite överallt. Ett otal olika varor marknadsförs med hållbar produktion. Vi människor uppmanas från olika organisationer att tänka på en hållbar livsstil. Elleverantörer och energibolag använder gärna hållbar produktion i sina produktbeskrivningar. Bara se dig omkring i vardagen så kommer du att stöta in i ordet hållbar på flera olika väntade och kanske även oväntade ställen. (opublicerad uppsats, Bodil Eriksson, 2015)

Så inleds min B-uppsats *Utveckling, Hållbar Utveckling - Har innebörden av begreppet hållbar utveckling förändrats över tid?* vars syfte är att undersöka begreppet hållbar utveckling.

Ytterligare ett begrepp inom miljöområdet har nu väckt mitt intresse; Klimatsmart.

Till skillnad från begreppet hållbar utveckling som är ett definierat begrepp¹ som använts i miljödiskursen under snart 30 år (FN, 1987), är begreppet klimatsmart både odefinierat och relativt nytt. Begreppet klimatsmart och det kanske något mer definierade begreppet smart, som i *smarta transporter* eller *smart livsstil*, syftades till smart för miljön och klimatet och ofta även smart för samhället och den enskilda människan, dyker även de upp mer och mer.

Följande korta resonemang utgår ifrån att vi alla har en tydlig bild av den gängse betydelsen av ordet smart, och att vi alla har en någorlunda tydlig bild av betydelsen av ordet klimat, då borde vi alla ha en tämligen överensstämmande bild av vad ordet klimatsmart innebär.

Men så enkelt verkar det inte vara.

Ordet smart används i miljö- och hållbarhetsammanhang ofta i kombination med något annat ord för att skapa ett begrepp, för att beskriva ett visst samhällsfenomen eller en viss sektors sektor, och dessa kan vara vitt skilda från varandra. Särskilt i det engelska språket är det vanligt förekommande med formuleringar som *smart driving*, som syftar till en körstil som minimerar mängden koldioxidutsläpp, eller *smart living*, vilket kan innefatta allt från matvanor till energiförsörjning i hemmet. Utan djupare analys är klimatsmart benämningen för alla de val människor gör i sin vardag, som på ett eller annat sätt är bättre än andra val, i syfte att värna om miljö och klimat. För att vidga begreppet något kan dessa val även innefatta en aspekt av nytta för individen och/eller samhället.

Ett enkelt och tydligt exempel är valet att låta bilen stå till förmån för cykeln. Smart för miljön och klimatet med minskade koldioxidutsläpp, smart för individen som både sparar pengar på att inte behöva tanka bilen lika ofta och som får motion, smart för samhället som får ett minskat tryck i biltrafiken och som sparar resurser i vården på en potentiell patient med hjärt- och kärlsjukdomar som uteblir. Det finns idag flera hemsidor och publikationer med tankar om hur man kan leva

¹ Definitionen av hållbar utveckling enligt FN lyder; "Hållbar Utveckling är utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov."

klimateffektivt, med allt ifrån tips på miljömärkta rengöringsmedel för hemmet och vilka val man bör göra i matvarubutiken, till klimatsmarta bröllop och semesterresor (Johnsson et al. 2007). Just dessa tips är några av alla som nämns i boken *Klimatsmart - Din guide till en miljövänligare vardag*, och enbart titeln gör mig ännu mer intresserad av begreppet klimatsmart. Här används begreppen miljövänlig och klimatsmart som synonyma med varandra. Är dom båda begreppen synonyma? Behöver vi i så fall två begrepp som säger samma sak? Varifrån kommer begreppet klimatsmart? Hur stort spridning har det fått? Vad innebär klimatsmart? Vad innebär klimatsmart för människor i vardagen? Vad innebär klimatsmart i politiken? Existerar begreppet klimatsmart i politiken? Vad är egentligen smart? Kan man vara klimat-smart?

De frågor som väcks är många och jag blir ännu mer nyfiken. Särskilt väcks nyfikenheten kring begreppets plats i politiken och i politisk retorik², av den enkla anledningen att klimatfrågor har ett stort politisk utrymme både på global nivå och regional nivå.³

Begreppet hållbar utveckling är som vi sett ett resultat av global politik. Kan begreppet klimatsmart eventuellt vara det samma? Om inte, har begreppet överhuvudtaget en plats i politiken?

1.2 Syfte

Denna uppsats syftar till att i en diskursanalytisk kontext undersöka begreppet klimatsmart. Att undersöka ursprunget, innebörden, tolkningen, förståelsen och relevansen av begreppet klimatsmart i politiken och i medborgarens vardag.

1.3 Avgränsning

Uppsatsen avgränsas till att undersöka begreppet klimatsmart;

- I den verksamma politiken på global nivå inom Förenta Nationerna [FN], på Europeisk nivå inom Europeiska Unionen [EU], på nationell nivå i Sveriges regering samt på regional nivå i Örebro län och Karlskoga kommun.
- Bland medborgare i Karlskoga kommun.

1.4 Frågeställningar

Vad innebär begreppet klimatsmart i global och svensk politik?

Vad innebär begreppet klimatsmart i den svenske medborgarens vardag?

1.5 Struktur

Kapitel 1 inleder uppsatsen med en bakgrund där även syfte och frågeställningar presenteras.

Kapitel 2 presenterar det teoretiska ramverket som bygger på tidigare forskning om medborgarens

² Retorik innebär konsten att tala och konsten att övertyga.

³Exempel på detta finns bl.a. på Sveriges regerings hemsida, <http://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljo--och-energidepartementet/klimatmotet-cop21-i-paris/>

roll i det svenska miljö- och klimatarbetet, politiken i miljöarbetet samt teorier om miljökommunikation och inramning (framing).

Kapitel 3 presenterar materialet som samlats in samt de metoder som använts dels för datainsamling och även för analys.

Kapitel 4 presenterar det analyserade materialet.

Kapitel 5 innehåller den avslutande diskussionen.

Kapitel 6 avslutar med uppsatsens slutsats.

2. Tidigare forskning och teori

2.1 Medborgarens roll

Oavsett om vi kallar dem medborgare, det civila samhället, konsumenter eller bara folk, och oavsett om dessa intresserar sig för och engagerar sig i miljö- och klimatfrågor eller enbart agerar utifrån de statliga avgifter och subventioner som existerar, så är medborgaren och dennes vardagliga val onekligen en stor del av miljö- och klimatfrågan idag. Genomförandet av miljö- och klimatpolitik i Sverige kräver ofta medborgares aktiva deltagande, och många miljökrav som exempelvis Agenda 21,⁴ uttrycks i termer av hushållsrelaterade aktiviteter så som återvinning och att välja miljömärkta produkter (Söderholm, 2010:1). Att ansvaret för miljö- och klimatfrågan inte längre kan begränsas till industriernas verksamhet utan är allas angelägenhet är idag väl känt. Allt pekar på att den stora källan till dagens miljöproblem och klimatförändringar ligger i de miljontals val människor gör varje dag, och att det därför krävs att varje enskild människa tar ansvar för sina val och dess konsekvenser, för att vi ska kunna se en förändring (Lundmark et al. 2010:19f).

Även om arbetet med att komma tillrätta med miljöproblemen nu i stor utsträckning har lagts på individens ansvar, och trots att det i stor utsträckning finns information och riktlinjer till hjälp, vore det naivt att tro att individen skulle kunna klara av denna gigantiska uppgift att ständigt göra rätt val, på egen hand. Personer som ständigt utvärderar den miljömässiga påverkan av varje beslut som fattas, kommer inte ha tid att göra någonting annat (Skill & Wihlborg, 2010:61). Och eftersom det är näst intill omöjligt att ständigt utvärdera alla tänkbara val, använder sig hushållen ofta av några näst intill symboliska handlingar och val som de har kunskap om (Ibid.). Lagstiftning borde här kunna fylla en viktig funktion genom att underlätta för hushåll och medborgare att göra rätt val (Lundmark et al. 2010:37f).

Tidigare forskning beträffande hushållens vardagliga miljöansvar, föreslår att politiken bör försöka skapa en jämförelse mellan olika handlingars och vals miljö- och klimatpåverkan, för att förenkla för hushåll och medborgare (Skill & Wihlborg, 2010:64). Detta koncept börjar sprida sig och exempel på det, om än i en väldigt förenklad version, presenterades i Sveriges Televisions [SVT] *Gomorra Sverige* och även på SVTs hemsida i december 2015, där en representant från *Supermiljöbloggen*⁵ tipsar om hur enkelt det kan vara att leva en klimatsmart vardag. Där listas vardagliga handlingar så som matlagning eller bilkörning under rubrikerna *Minimum*, *Bra* och *Hardcore*, där minimum handlar om att minimera matsvinnet och att använda miljöbil, bra innebär att minimera sin köttkonsumtion och dela/låna bil samt hardcore är att enbart laga vegetarisk kost och helt avstå från bilen (SVT, 2015).

Skill och Wihlborg (2010:45) sammanfattar hushållens vardagliga miljöansvar i tre tydliga teman:

- Komplexiteten i vardagen - vilket gör det svårt att veta hur medborgare ska mäta eller jämföra olika handlingar eller val med varandra.
- Hushåll kompenserar vissa handlingar och val som enligt ens egna åsikter borde göras, med andra handlingar och val.

⁴ Agenda 21 är ett av FN antaget handlingsprogram för hållbar utveckling

⁵ Hemsidan presenterar sig med orden "På Supermiljöbloggen kan du läsa de mest aktuella nyheterna om miljö och klimat. Våra skribenter är engagerade, kunniga och drivs av att lyfta miljöpolitik och miljöfrågor i den svenska debatten. Supermiljöbloggen drivs helt ideellt."

- Hushåll kan inte reflektera över miljöpåverkan i varje handling eller val som görs, och måste därför förenkla det hela genom att skapa rutiner som fokuserar på några specifika miljövänliga (klimatsmarta) val och handlingar, (och därigenom helt utesluta andra).

2.1.1 Deltagande

Allmänhetens deltagande är en term som används bland annat inom politik, och innebär en process där de som kan komma att påverkas av ett politiskt beslut eller även de som endast är intresserade av frågan, ska kunna vara deltagande i att utforma detta beslut. Idén med allmänhetens deltagande är att det ska bidra till att förbättra kvaliteten på beslutsfattandet och öka legitimiteten av resultatet, och att det bör säkerställa en starkare demokratisk process (Burgess & Clark, 2009:161).

Burgess och Clark (2009:159) menar att allmänhetens deltagande i beslutsfattande till och med är nödvändigt för att återspegla och erkänna demokrati samt att det ökar förtroendet för tillsynsmyndigheter och insyn i regelsystemet.

I ett bästa tänkbara scenario ska alla de vars intressen kan komma att påverkas ha möjlighet att delta i beslutsprocessen, och alla medborgare ska känna att deras intressen är väl företrädda (Burgess & Clark, 2009:162).

2.1.2 Ekonomiska styrmedel

Ekonomiska styrmedel är samlingsnamnet för exempelvis skatter, avgifter och bidrag, som används för att påverka människors handlingar i en mer miljövänlig riktning (Naturvårdsverket, 2015).

Människor uppmuntras således till miljövänliga beteenden genom ekonomiska styrmedel, med ekonomiska fördelar eller påföljder (Dobson, 2009:125), även andra typer av styrmedel, informationskampanjer, avgifter och åtgärder i infrastrukturen används för att hushåll och medborgare ska följa de miljöhandlingsprogram och kunna uppnå de miljömål som är framtagna (Söderholm, 2010:1).

För att sådana politiska verktyg ska vara effektiva krävs att politiker har en förståelse för hur politiken samspelar med medborgares värderingar, attityder och de begränsningar (i form av tid, pengar och kunskap) som medborgare står inför i sin vardag (Söderholm, 2010:1f)

Dobson (2009:126ff) beskriver hur ekonomiska styrmedel kan fungera i praktiken, med ett exempel från Irland, där en höjd skatt på platspåsar i matvarubutikerna minskade försäljningen och användandet av engångs-plastpåsar avsevärt. Dobson (2009:128) följer upp exemplet med en diskussion runt "changes in behaviour will lead to changes in attitude, and changes in attitude will lead to changes in behaviour.", fritt översatt "förändringar i beteende leder till förändringar i attityd, och förändringar i attityd leder till förändringar i beteende." Här menar Dobson att de ekonomiska styrmedel som politiken använder kan få människor att både förändra sitt beteende och sin attityd. Denna diskussion fortsätter i nästa avsnitt.

2.1.3 Beteende, attityd, värderingar och vana

Beteenden, attityder, värderingar och vanor, är alla faktorer som spelar en stor roll i det vardagliga

beslutsfattandet hos varje enskild människa (Eriksson et al. 2010:105ff). Dessa är inte alltid helt våra egna, utan kan influeras från flera olika håll i samhället. Människor kommer dagligen i kontakt med olika media och information som påverkar vilka beslut som fattas. Exempelvis influerar information från vänner, bloggar, nyhetsrapporteringar, lärare, filmer med mera, starkt hur varje enskild individ uppfattar miljö och klimat, och även vilka val av åtgärder det leder till, eller inte leder till (Cox, 2013:2).

Den kontext eller det sociala sammanhang som en person agerar i influerar även det beteende, attityder och vanor, och även den personliga förmågan (Eriksson et al. 2010:114).

(Eriksson et al.2010:116) visar med en figur lånad från Stern (2000), hur kontexten är ramen inom vilken människan kan agera. Detta innebär att i en situation med en stark och tydlig miljövänlig inramning är behovet av personliga faktorer som spelar in för att påverka ett beteende litet, och tvärtom i en situation med svag eller begränsad miljövänlig inramning får de personliga faktorerna större utrymme (Stern 2005 refererad i Eriksson et al. 2010:114).

Förändringar i beteende leder till förändringar i attityd, och förändringar i attityd leder till förändringar i beteende. (Dobson, 2009:128). Vid en första anblick är det troligt att en beteendeförändring föds ur en attitydförändring snarare än tvärtom, men i det långa loppet är det mest troliga att ett nytt beteende utvecklas till en vana, som helt enkelt blir så sann att den faktiskt påverkar attityden (Ibid.).

Dobson (2009:138) visar med ett enkelt diagram hur möjligheterna till attitydförändringar som är långsiktiga och beteendeförändringar som är mer kortsiktiga, beror på om vi använder oss av den tidigare beskrivna metoden med ekonomiska styrmedel, eller om vi istället använder oss av *environmental citizenship*, fritt översatt miljömedvetet medborgarskap, vilket innebär att människan har en tydlig känsla för vad som är rätt och rättvist när det kommer till miljö- och klimatfrågor (Dobson, 2009:133). Diagrammet visar att möjligheten till (enbart) en kortsiktig beteendeförändring är störst med ekonomiska styrmedel, men att möjligheterna för en långsiktig attitydförändring kräver miljömedvetet medborgarskap. Detta förklaras även i ett exempel som handlar om vägtullar för ett torg i en stad i England, där människor slutade köra in till torget efter att vägtullarna infördes för att undvika kostnaden (Dobson, 2009:126). Sett ur en miljömedvetet medborgarskaps-synpunkt kör människor mindre bil oavsett vägtullar, eftersom de vet att bilkörning bidrar till miljö- och klimatproblem (Dobson, 2009:137). Här styrs människans handlingar av känslan för vad som är rätt och rättvist, attityden styr beteendet, vilket således har en god chans att var ett permanent beteende oavsett eventuell yttre påverkan (Dobson, 2009:137f). Men denna känsla är inget som alla föds med. Vissa gör det, medan andra blir "lärd" denna attityd.

För att ett samhälle ska kunna ha engagerade och rättvisa medborgare, måste det finnas en arena för detta att utvecklas. Denna arena finns ofta inte naturligt utan är en medveten satsning från beslutsfattare, och en viktig funktion för de styrande i arbetet med att föra en fungerande miljö- och klimatpolitik handlar om att uppmuntra och motivera landets medborgare att göra rätt val, och att förse medborgare med de medel som krävs för att möjliggöra och underlätta dessa val (Lundmark et al. 2010:21).

Utbildning och information med styrande undertoner beskrivs som nyckelverktyg för att öka hushållens bidrag [till hållbar utveckling] (Lundmark et al. 2010:36f), och Lundmarks resonemang kan översättas till allt arbete inom miljö- och klimatområdet. I praktiken signalerar den svenska

miljö- och klimatpolitiken därför en uppsättning av värderingar som alla medborgare borde dela för att kunna nå de uppsatta målen (Lundmark et al. 2010:37).

Forskning har även visat att hushåll i stor utsträckning accepterar att miljö- och klimatfrågan är en fråga om gemensamma val, vilka i en viss omfattning begränsar den individuella fria viljan (Bladh et al. 2010:190).

Avsnittet har visat hur beteende, attityd, värderingar och vana spelar roll för de val människor gör. Konfirmationsbias, en typ av selektivt tänkande, är ett fenomen som bör uppmärksammas i sammanhanget. Detta fenomen gör att människor söker information som är konsekvent med vad de redan tycker, vill, eller känner, vilket leder dem till att undvika, avfärda, eller glömma information som kräver att de ändrar sig, och förmodligen även sitt beteende (CRED, 2009:4).

2.2 Politisk effektivitet

At the heart of debates over the environment are public officials at every level of government - both elected and appointed persons - whose roles are to shape or enforce local ordinances, enact state and national laws, and develop and enforce environmental regulations. Such individuals are at the heart of the political and legislative process because it is they who must reconcile the arguments and interests of the diverse voices speaking for or against specific measures. (Cox, 2013:31).

Tidigare avsnitt har pekat på betydelsen av allmänhetens deltagande för en lyckad politisk beslutsprocess, men som citatet ovan visar krävs det mer för att politiken ska kunna bli lyckad och effektiv. Ett framgångsrikt genomförande av en fungerande politik eller handlingsprogram innebär en avsevärd utmaning för politiker (Söderholm, 2010:1), inte minst med att hantera beteenden, attityder, värderingar och vanor.

Politiken kan bli legitim och effektiv först när politiken lyssnar på medborgaren. Den grundläggande och mest nödvändiga förutsättningen för politikens legitimitet är att anpassa sig till allmänhetens rådande övertygelser och värderingar. Uppgiften för beslutsfattare är därmed att se till att besluten baseras på, eller åtminstone är utformade på så sätt, att de överensstämmer med allmänheten (Matti, 2010:94). Det är allmänheten genom sina värderingar och övertygelser som bestämmer vad som är "det rätta" (Matti, 2010:93). Dock är ett slående inslag i miljö- och klimatpolitiken den kontrast som finns mellan hur allmänheten ser frågan i allmänna och enkla termer och tar till direkt handling, medan hos beslutsfattare och politiker är frågan mycket mer teknisk och detaljerad (Weale, 2009:64). Detta skilda synsätt är således en utmaning för politiken.

Matti (2010:78) visar med en enkel figur hur *policy legitimacy*, hur legitim eller berättigad en politik eller ett handlingsprogram är, förhåller sig till den offentliga uppfattningen och den politiska uppfattningen. Figuren visar att policy legitimacy uppnås där den offentliga och den politiska uppfattningen möts och överlappar varandra. Enkelt uttryckt så krävs det att politiker och gemene man har samma sätt att se på hur miljö- och klimatproblemen bör lösas.

Tidigare forskning visar att svensk politik har ett problem med legitimiteten, vilket påverkar hur väl den fungerar och således bromsar dess framgång (Matti, 2010:90). Men detta legitimitetsproblem är inte generell utan beror till stor del på den samhällsliga kontext i vilken den analyseras, och vilka

grundläggande övertygelser och värderingar som dominerar där (Matti, 2010:90). Bara för att ett politiskt beslut är legitimt i en kontext behöver inte det betyda att beslutet är legitimt i en annan kontext (Matti, 2010:93).

2.3 Politisk retorik och diskurs

Politisk retorik och diskurs innebär konsten att tala och övertyga genom att använda en helhet av sammanhängande uttryck och påståenden. Det finns ingen en bestämd politisk diskurs utan politiskt språkbruk är varierande i sitt innehåll och kan vara olika hos olika individer eller grupper av individer (Chilton, 2010:233), men uppenbart är att det finns en specifik diskurs och retorik som kan anses vara framträdande inom politiken.

Analys av politiska begrepp och dess relevans till samhället har sitt ursprung i arbetet som under början av 1990-talet utfördes av Norman Fairclough, en av grundarna till den kritiska diskursanalysen (Oberhuber, 2010:275). I Fairclough (1992:62 refererad i Oberhuber 2010:275) finns att läsa att det startade som ett sätt att kunna kombinera språkforskning med "social and political thought relevant to discourse and language.", fritt översatt "socialt och politiskt tänkande relevant för diskurs och språk."

Ett exempel på hur den politiska diskursen är, på gott och ont, sammankopplad med socialt tänkande och hur människor uppfattar ett budskap, är begreppet *positiv trend*. Begreppet är visserligen inte enbart politiskt, men förekommer i den politiska diskursen. För gemene man betyder det en god trend, en bra trend, en gynnsam trend, där ordet positiv tolkas som just en synonym till god, bra och gynnsam. Vad uttrycket egentligen förmedlar är en uppåtgående trend, en stigande trend, en ökande trend (CRED, 2009:27). (I matematiska termer innebär positiv något som är större än noll). Det politiker menar är en positiv trend kan i själva verket vara en trend som har stor negativ inverkan. Exempelvis är en ökande trend av bilkörning i städer negativt för såväl miljö och klimat som för människors hälsa.

När en diskurs blir allmänt vedertagen i en kultur, när människor tar för givet att det som sägs är sant och rätt, (som exempelvis hur tillväxt gynnar ekonomin), och när dess innebörd hjälper till att göra vissa metoder legitima, då talar man om en dominant diskurs (Cox, 2013:68). Dessa dominanta diskurser är vad som styr människors antaganden och värderingar om hur världen bör fungera (Ibid.). För den miljöpolitiska diskursen skulle innehavet av en sådan dominant diskurs vara värdefull.

Genom tidigare studier av politiska styrdokument har det konstaterats, att medan den generella politiska retoriken förutsätter att medborgare innehar ett visst mått av medvetenhet, samt vilja att ta ansvar för den påverkan på miljö och klimat som deras vardagliga val har, förutsätter den även att medborgare behöver en vänlig knuff i rätt riktning, för att tydligt kunna upptäcka sitt eget bästa, och komma underfund med hur detta kan uppnås i praktiken (Lundmark et al. 2010:36).

2.4 Framing - Inramning

Framing (inramning) definierades år 1974 av sociologen Erving Goffman till att vara "de kognitiva kartor av tolkningsmönster som människor använder för att organisera sin förståelse för

verkligheten.” (Cox, 2013:67). Denna ram hjälper sedan till att konstruera en särskild syn eller inriktning av vissa aspekter av verkligheten (Ibid.), eller rama in en fråga eller ett fenomen i rätt kontext för att en viss tolkning eller ett visst perspektiv ska kunna uppnås (CRED, 2009:6). Denna inramning och tolkning sker i hjärnans nervceller och är ingenting som människan medvetet styr över (Lakoff, 2010). Vidare förklarar Lakoff (2010) att all kunskap en människa besitter är uppbyggd av dessa ramar, varje ord definieras genom inramning och ramarna involveras i alla tankar och allt tal. Dessa ramar uppträder i system, eller kartor av tolkningsmönster som Goffman uttryckte det, vilket gör att ett ord vanligtvis inte bara aktiverar den ram som definierar själva ordet utan aktiverar även de ramar som ingår i samma karta, samma kluster (Lakoff; 2010). Det är med andra ord hjärnans kognitiva ramar som hjälper oss att associera ett ord till flera olika händelser eller företeelser.

Lakoff (2010) beskriver vad dessa undermedvetna ramar innefattar med hjälp av ett enkelt exempel, ett sjukhus. Sjukhus-inramningen innefattar olika “roller” så som läkare, sjuksköterska, patient, besökare, receptionist, operationssal, uppvakningsavdelning, skalpell med mera. Samband mellan dessa olika roller specificerar vad som händer på ett sjukhus, exempelvis att läkaren opererar en patient i en operationssal med hjälp av en skalpell.

Möjligheten att förändra en ram är begränsad, och att införa ett nytt begrepp är inte alltid möjligt. Det nya begreppet måste vara rimligt inom det existerande klustret av ramar (Lakoff, 2010).

Vidare måste begreppet fungera känslomässigt, det måste presenteras i en kontext som möjliggör tillräcklig spridning och repetition i samhället, och där budbäraren har tillräcklig förtroende (Ibid.). Lakoff (2010) menar även att de ramar som en gång har gjorts sanna inom en viss institution eller kulturellt sammanhang, försvinner inte ur detta sammanhang förrän institutionen eller det kulturella sammanhanget självt upphör att existera.

För att förstå ett ämne som miljö och klimat, som i sig är ytterst komplext och uppbyggt av ett nätverk av flera andra ämnen så som ekonomi, energi, hälsa, säkerhet med mera, krävs därför ett gediget kluster av ramar. Lakoff (2010) menar att dessa kompletta ramar idag saknas hos såväl medborgare som politiker.

Ett exempel på hur inramning kan fungera i miljö- och klimatfrågan kommer från Lakoff (2010), som beskriver hur han reagerade när han i början av 1970-talet först fick vetskap om den kraftigt stigande medeltemperaturen på jorden, och att vi då förutsåg en höjning på mellan 1-2 grader Celsius.

‘Omigod!’ I had studied enough thermodynamics to know how huge an amount of heat that was. I had read enough about meteorology to realize the effects on storms, enough about species to understand how vulnerable they (and we) are to subtle changes in climate, and so on. I had enough of the scientists’ frames in my brain to draw those conclusions instantly. (Lakoff, 2010).

Enligt detta exempel krävs en stor mängd tidigare kunskap för att kunna greppa digniteten av klimatfrågan, en “vetenskapliga inramning” krävs för att förstå vilka konsekvenser dessa till synes anspråkslösa 1-2 grader Celsius kan få.

Lakoffs definition och föreställning av inramning har medvetet fått störst utrymme, av den anledningen att den är väl formulerad och utformad på ett sätt som lämpar sig för syftet i denna studie.

2.4.1 Inramning och politik

Politiska ideologier består av kluster av ramar, vilket gör att ideologiskt språk aktiverar det kluster av ramar i människans hjärna som är ideologin, och ju oftare detta språk upprepas, desto starkare blir kopplingen till ideologin (Lakoff, 2010). Detta innebär att ett nytt ord eller begrepp som från början inte förkom inom en viss ram, eller ett visst kluster av ramar, med tiden genom upprepad användning kan komma att adderas. Ett begrepp som används ofta kommer tillslut att bli allmänt accepterat, och om detta begrepp genom upprepad användning har kopplats till en viss ideologi, kommer denna ideologin att undermedvetet aktiveras i hjärnan när begreppet används (Lakoff, 2010).

Att använda begreppet klimatförändringar i den politiska diskursen har inte alltid varit lika självklart som det är idag. Situationen när begreppet användes för första gången är känd och väl dokumenterad. Lakoff (2010) tar upp detta exempel som handlar om hur Bush-administrationen får ett meddelande från en av sina rådgivare, som pekar på att använda begreppet klimatförändring istället för global uppvärmning. Anledningen till detta beskriver Lakoff (2010) är på grund av att ordet klimat har en trevlig klang, med fler svajande palmer och mindre översvämmade kuststäder, samt att ordet förändring utesluter den mänskliga orsaken till förändring, klimatet förändras helt enkelt och det är inte någons fel.

Ett annat exempel från Lakoff (2010) är hämtat från Watergate-skandalen⁶ i USA 1972, där den sittande president Nixon gjorde sig själv en otjänst genom att yttra orden "I am not a crook", och många människor började då tänka på honom som just en crook, en bedragare.

Inramningen kan således fungera både genom att förstärka ett medvetet och ofta positivt budskap, men även ett negativt omedvetet budskap. När en inramning förnekas, så framkallas ändå just den samma inramningen (Lakoff, 2004). Detta är enligt Lakoff (2004) en av de mest grundläggande principerna inom inramning, att genom att använda motståndarens ord eller retorik så framkallas också motståndarens inramning hos lyssnaren, vilket sällan är syftet.

Lakoff (2004) citerar den amerikanske språkvetaren och politiske konsulten Frank Luntz, som menar att människor som står bakom en miljöaktivists uppfattning tycker om ord som *hälsosam*, *ren* och *säker*, eftersom dessa ord beskriver vad miljön betyder för dem. Av den orsaken bör dessa ord användas av motståndare med motstridande syften så som att exempelvis främja kolkraftverk eller kärnkraftverk, eftersom orden aktiverar en oskyldig ram.

Som nästa kapitel kommer visa i mer detalj krävs det en politik som är medveten om inramning och dess effekter för att åstadkomma en fungerande miljö- och klimatpolitik. Några enstaka ord eller en ny slogan kan inte ensamma uppnå förändring, det krävs mer arbete än så (Lakoff, 2010).

Det finns enligt Lakoff (2010) några saker en politiker som kommunicerar miljö- och klimatfrågan bör vara medveten om; Hur effektiv en kortsiktig inramning blir beror helt på hur effektiv en tidigare långsiktig inramning har varit; Vilka luckor i ramar som finns och hur dessa luckor kan fyllas; Att rama in frågan med värderingar; Att skapa en välordnad förståelse för det som kommuniceras; Att kontext spelar roll.

⁶En politisk skandal som tillslut ledde till att president Nixon fick avgå.

2.5 Miljökommunikation

Cox (2013:32) definierar begreppet miljökommunikation till att vara det resultatnriktade och bestämmande verktyg för människans förståelse för miljön, så väl som människans förhållande till naturen. Resultatnriktad på så sätt att den utbildar, varnar, övertalar och hjälper till att lösa miljöproblemen, samt bestämmande, vilket här innebär att kommunikation om naturen även hjälper människan att utforma eller skapa en bild av naturen och miljöproblemen, och denna bild i sin tur skapar särskilda perspektiv och väcker vissa värderingar, och andra inte (Cox, 2013:19).

Vidare beskriver Cox (2013:11) miljökommunikation som ett tvärvetenskapligt område och ett sätt att i vardagen kunna påverka i media, i företagsaffärer och statliga angelägenheter, samt i civilsamhället. Miljökommunikation beskriver de många sätt som medborgare, företag, offentliga tjänstemän, journalister, och miljöengagerade grupper försöker influera de viktiga beslut som påverkar vår planet (Ibid.).

Miljökommunikation spänner över ett brett spektrum av ämnen, men Cox (2013:14ff) pekar på att de flesta tidigare undersökningar faller inom en av sju olika områden;

1. *Miljöretorik och den social-symboliska "konstruktionen" av naturen.* Tidigare forskning har här studerat språk och andra symboliska gestaltningar för att undersöka den grundläggande styrkan i att forma människors idéer och innebörd av naturen.
2. *Allmänhetens deltagande i miljö-beslutsfattande.* Här har forskning visat att om allmänhetens deltagande i beslutsprocesser utförs på ett bra sätt, leder det till att kvaliteten och legitimiteten av beslutet förbättras och att det kan leda till bättre resultat i efterlevnad av beslutet.
3. *Miljösamarbete och konflikthantering.* Forskningen hämtar här inspiration från tidigare fall där lokalsamhällen har lyckats lösa tvister.
4. *Media och miljö-journalistik.* Forskningen fokuserar här på de sätt som nyheter, reklam, och kommersiella program skildrar naturen och miljö- och klimatproblem, samt vilken effekt olika media har på människors attityd.
5. *Framställning av naturen i företagsreklam och populärkultur.* En hela tiden ökande mängd forskning fokuserar här på hur populärkultur framställer naturen i film, TV, fotografier, bilder, musik och reklam, och vad det har för påverkan på människors attityd och uppfattning av naturen och miljön
6. *Påverkanskampanjer och informationsstruktur.* Forskningen handlar om hur dessa kampanjer försöker sig på att utbilda, förändra attityder, och samla ihop uppbackning för ett specifikt syfte.
7. *Vetenskap och riskkommunikation.* Exempel på en forskningsfråga är; Hur kan lärare och utbildare inom vetenskapen förmedla riskerna med klimatförändringar till en publik som är mer oroad för sin ekonomi eller jobb?

2.5.1 Åskådliggöra och konkretisera miljöproblem

Ämnet miljö och klimat är komplext, förvirrande, osäkert, ibland överväldigande och ofta känslomässigt och politiskt laddat (CRED, 2009:2), varför åskådliggörande och konkretiserande blir extra viktigt om gemene man ska ha en chans att fatta rätt beslut i vardagen.

Lakoff (2010) beskriver hur den allmänna bilden av människans logiska tänkande, för ungefär 35 år sedan visade sig vara falsk, när den kognitiva forskningen kunde bevisa motsatsen. Tidigare har uppfattningen varit att det logiska tänkandet sker medvetet, är utan känslor, är abstrakt, är

universellt och uppbyggt av begrepp och språk som direkt passar världen (Lakoff, 2010). Forskning har visat att det logiska tänkandet är till 98% en undermedveten handling, att det kräver känslor, är fysisk (biologisk i hjärnan), att det använder ramar och således varierar väldigt beroende på hur ramarna varierar (Ibid.). Detta spelar roll i diskussionen om hur människor uppfattar miljö- och klimatfrågan av den anledningen att många tjänstemän, politiker, forskare, sakkunniga med flera, som på något sätt är inblandade i att kommunicera denna fråga, fortfarande lever med tankesättet att det logiska tänkandet är medvetet och universellt och fungerar lika för alla, och att om människor får all fakta så kommer de kunna dra rätt slutsatser (Ibid.).

För att information om klimatförändringar och dess åtgärder fullt ut ska kunna tas emot av människor, krävs mer än så. Det krävs att den kommuniceras aktivt med ett passande språk, metaforer och analogier; i kombination med berättande exempel; görs levande genom bildspråk och scenarier; balanseras med vetenskaplig information; levereras av förtroendeingivande budbärare (CRED 2009: 2). Det krävs att informationen är rimlig inom sitt kluster av ramar, annars kommer den ignoreras (Lakoff, 2010).

Forskning visar att för att ett budskap ska kunna uppfattas av människor bör jargong, svåra ord och komplicerade begrepp undvikas, till förmån för ord och begrepp som är rimliga och meningsfulla för mottagaren (CRED, 2009:19).

Betydande är även det visuella. Avsaknaden av visuella bevis på miljöproblem och klimatförändringar har varit ett stort problem för vetenskapen i dess arbete att informera och utbilda allmänheten om det existerande problemet (Cox, 2013:72). De visuella bevis som idag finns talar sitt tydliga språk, och fyller väl sitt syfte som informationsbärare. Exempelvis bilden av en isbjörn på ett isflak, där isen inte längre är en stor vit vidd av is och snö utan snarare ett mosaik av många många små isflak med vatten mellan, eller bilden av en oljeskadad havsfågel efter att ett tankfartyg spillt olja i havet (Cox, 2013:71ff). Dessa bilder är effektiv miljökommunikation och hjälper även till att på ett starkt sätt vidga åskådarens egen ram för förståelsen av fenomenet.

Tidsperspektivet är också en betydande faktor för att konkretisera miljöproblemen. Forskare och miljökommunikatörer talar om att “få budskapet att betyda någonting nu”, samt “nu-inramningen kontra framtids-inramningen”. Människor uppfattar vanligtvis omedelbara hot som mer relevanta och mer brådskande än ett framtida problem (CRED, 2009:10).

Det finns en företeelse som kallas *perspektivitet*, vilket innebär att människor alltid förstår ett fenomen utifrån ett visst perspektiv. Detta perspektiv gör att vi uppmärksammar vissa aspekter av ett fenomen och förbiser andra (Hallgren & Ljung, 2012:39).

Ett exempel för att tydliggöra perspektivitet är Neckerkuben, vilket Hallgren och Ljung också använder sig av. Neckerkuben är ett tvetydigt fenomen som kan förstås utifrån olika perspektiv, och beroende av vilket perspektiv betraktaren antar kommer olika aspekter av kuben framträda (Ibid.). Tvetydigheten ligger här i att beroende på hur betraktaren tittar på kuben så ser det stundvis ut som att hörnet A sticker ut ur bilden och stundvis sticker hörnet B ut ur bilden.

Neckerkuben är en tydlig visuell, om än väldigt förenklad, illustration av inramnings-fenomenet.

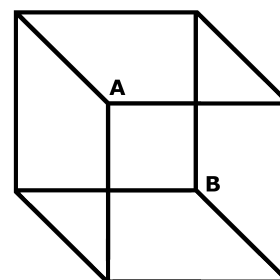

Fig. 1. Neckerkuben.
Källa figur: Eriksson, Bodil

2.5.2 Kommunikationsramar

Kanske allra viktigast för den som vill kommunicera miljö- och klimatproblemen är att förstå att människor har olika ramar uppbyggda av tidigare (ofta icke fullständig) kunskap, tidigare upplevelser, uppfattningar grundade på känsla eller instinkt, där informationen tas emot och inhämtas (eller inte inhämtas) (CRED, 2009:3). Dessa ramar är inte statiska utan kan förändras, men för att det ska kunna ske krävs att informatören vet eller tar reda på vilka missuppfattningar som en viss ram innehåller, för att kunna rätta till och uppdatera den kunskapen (CRED, 2009:4).

Forskning från CRED visar att inramningen av ett budskap kan göra skillnad, och i detta fall specifikt hur ett ord kan göra skillnad. Undersökningen gick ut på att höja priset på en vara som har en stor klimatpåverkan, och för ena halvan av den undersökta populationen kallades detta prispåslag klimatskatt, och för den andra halvan kallades den klimatkompensation⁷. Viljan hos den undersökta populationen att betala mer för denna vara än en konkurrerande och billigare vara, visade sig vara högre när prispåslaget kallades för klimatkompensation, än när den kallades för klimatskatt (CRED, 2009:7).

Kommunikation är i sig en symbolisk handling eftersom människan utnyttjar språket och andra symboler för att skapa ett ramverk för förståelse och värdering, och för att uppmärksamma andra på samma synsätt (Cox, 2013:22). Inramning kan även hjälpa till att koncentrera ett budskap till användbara kommunikationsgenvägar, så som slogans eller liknelser (CRED, 2009:6).

Ett exempel på hur kommunikationsramar kan användas för att främja en miljömedveten åtgärd utan att nämna den miljömässiga fördelen, kommer från USA's president Barack Obama, där han i ett tal från en fabrik som tillverkar hybridbussar, framhåller andra fördelar med den rena energi som fabriken får representera. I talet hävdar presidenten att det rena energi -initiativet i landet kommer hjälpa till att skapa nya jobb, han använder således en nya jobb-inramningen istället för en miljömedveten inramning.

Följande exempel är hämtat ur Cox (2013:237f) och beskriver hur kunskap om kommunikationsramar hjälpte till vid utformandet av en informationskampanj för att spara energi i Kansas USA. Målet med kampanjen var att övertyga befolkningen att minska på sina utsläpp från olje- och kolrelaterad elektricitet till förmån för klimatet. Men i Kansas och särskilt på landsbygden var det inte alls populärt bland medborgare när de styrande pratade om klimatförändringar eller Al Gore⁸. Detta ledde till att kampanjen tvingades hitta en annan kommunikationsram för att nå ut med sitt budskap. För att hitta rätt inramning gjordes en undersökning bland befolkningen om vad som oroade dem, vad de brydde sig om och vad som motiverade dem. Detta ledde till att kampanjen fick flera olika inramningar anpassade till olika grupper i samhället. Kampanjen kom att fokusera på jobb inom förnybar energi som exempelvis vindkraft, den kom att fokusera på att människan ska värna om naturen som Gud skapat den, den kom att handla om att engagera skolbarn i tävlingar om att spara energi hemma, genom att inte låta elektriska apparater vara påslagna i onödan och

⁷ Klimatkompensation innebär att kompensera för den klimatpåverkan en vara eller tjänst har haft i produktionen eller under utförandet, exempelvis genom att som konsument betala för att en organisation ska plantera träd som absorberar den skadliga koldioxiden.

⁸ Al Gore är en amerikansk politiker som var vice president mellan åren 1993-2001, men är idag kanske mest känd för sin dokumentärfilm *En obekvämt sanning* från 2006 om klimatförändringarna och dess effekter. Gore tillsammans med FN's klimatpanel IPCC förädrades med Nobels fredspris 2007.

liknande, vilket sparar pengar för hushållen samtidigt som energianvändningen minskar. Kampanjen blev lyckad och redan inom ett år märktes en tydlig nedgång i energiåtgången i Kansas. "Words themselves are not frames, but under the right conditions, words can be chosen to activate desired frames." (Lakoff, 2010).

Den mänskliga hjärnan har två olika bearbetningssystem, (vad vi i dagligt tal kallar den högra och den vänstra hjärnhalvan); den känslomässiga och spontana högra halvan, samt den analytiska och kritiska vänstra halvan. Budskap om miljö och klimat bör riktas till båda hjärnhalvorna för att både aktivera en känslomässig reaktion och bearbetas analytiskt (CRED, 2009:21).

3. Metod och material

Studien utförs i tre separata delar med tre olika metoder för datainsamling; dokument som datakälla, semistrukturerade intervjuer samt e-postsurveys⁹, men med en gemensam metod för dataanalys, vilken är diskursanalys¹⁰. Gemensamt för dessa tre är också att de utförs med kvalitativa metoder, som lämpar sig bra vid studier där fokus ligger på ord och kontextuell förståelse snarare än siffror och generalisering, där forskningen syftar till att få en förståelse av beteenden, värderingar och åsikter snarare än att finna ett allomfattande resultat (Bryman, 2011:371). Eller som Brinkmann och Kvale (2014:47) beskriver det; "...att erhålla nyanserade beskrivningar av olika kvalitativa aspekter av intervjupersonens livsvärld." Valet av ett kvalitativt tillvägagångssätt arbetades fram parallellt med att teori valdes och studiens ämnesval samt syfte utformades, där syftes-formuleringen att "undersöka begreppet klimatsmart", som i sig ger en antydning till att det är ord som kommer spela en viktig roll snarare än statistik, var det som avgjorde valet av övergripande metod. Detta helt i linje med Trost (2008:23) som säger att "det teoretiska perspektivet styr rimligen metodval, tillsammans med syftet, och styr också analysarbetet och dessutom skall det styra tolkningsarbetet." Bryman (2011:41) pekar på ytterligare en egenskap som karaktäriserar den kvalitativa forskningen, vilken är "att den rymmer en bild av den sociala verkligheten som en ständigt föränderlig egenskap som hör till individernas skapande och konstruerande förmåga." Denna egenskap är särskilt intressant i denna studie som fokuserar på att genom diskursanalys och med hjälp av teorier om framing och miljökommunikation, undersöka ett nutida begrepp i samhället och i politiken.

Kvalitativa forskningsmetoder kritiseras tidvis för att vara allt för subjektiva (personliga eller vinklade), att vara svåra att replikera, att resultaten är svåra att generalisera (kunna ses som en allmän slutsats) samt en brist på transparens (klarhet) och insyn i undersökningen (Bryman, 2011:368ff). För att minimera att denna kritik kan riktas även mot denna studie, kommer alla moment vara så tydliga som möjligt och alla tankegångar och tillvägagångssätt redovisas. Gällande generaliserbarheten menar jag här att syftet med studien inte är att hitta ett absolut resultat, utan snarare visa på människors kunskap, åsikter och värderingar, och utifrån dessa kunna arbeta fram ett resultat som är sant i denna studiens kontext. Bryman (2011:369) säger att "det är kvaliteten på de teoretiska slutsatserna som formuleras på grundval av kvalitativa data som är det viktiga vid bedömningen av generaliserbarhet." Studien gör därför inget anspråk på att finna en allmänt resultat, snarare ge en ingång för vidare studier.

Replikerbarhet som en faktor förlorar sin verkan i en kvalitativ studie med diskursiv metod, då analysmetoden i sig innehåller ett stort mått tolkning och olika forskare arbetar olika med diskursanalysen (Bryman, 2011:487). Studiens intervjuer och e-postsurveys med en mindre mängd deltagare används för att kunna visa på en möjlig trend snarare än att söka ett absolut resultat, vilket gör att om inte exakt samma individer igen deltar i en mer eller mindre identisk studie är intervjuresultatet svårt att replikera. Semistrukturerade intervjuer alltid svåra att replikera, då dess natur är flexibel och de frågor som ställs i olika intervjuer kan variera stort inom ett givet tema (Bryman, 2011:415).

⁹ Utförliga beskrivningar av dessa metoder återfinns i avsnitt 3.3, 3.4 samt 3.5.

¹⁰ Utförlig beskrivning av diskursanalys återfinns i avsnitt 3.6.

Studiens tre delar består i;

- Diskursanalys av styrdokument från FN, EU samt Sveriges riksdag och regering.
- Semistrukturerade intervjuer i personliga möten med yrkesverksamma politiker i region Örebro län samt Karlskoga kommun, som undersöks med diskursanalys som metod.
- E-postsurveys med ett mindre antal öppna frågor, till slumpmässigt utvalda invånare i Karlskoga, som även dessa undersöks med diskursanalys som metod.

Dessa tre delar presenteras vidare i separata avsnitt.

3.1 Urval

Att respondenter för intervjuerna hämtats från Örebro län och Karlskoga kommun handlar helt och hållet om bekvämlighet och forskningsekonomiska skäl, och för homogeniteten i studien blev det naturliga att även låta studiens e-postsurveys besvaras av invånare i Karlskoga kommun.

Eftersom studien syftar till att undersöka begreppet klimatsmart i politiken och i medborgarens vardag, har urvalet för intervjuer och surveys behövt styras till respondenter som har relevans till studien samt något att bidra med. När det gäller politiker blev urvalet därför väldigt målinriktat på just individer som har en direkt hänvisning till studiens forskningsfrågor (Bryman, 2011:350). Med tanke på valet att studera ett begrepp som har med klimat och miljö att göra, bör det finnas både en kunskapsspridning och en ideologisk spridning bland våra politiska partier. För att kunna få en så bred bild som möjligt blev därför urvalet styrt i ytterligare ett steg, genom att valet föll på politiker som alla representerar olika partier med ibland vitt skilda ideologier.

För respondenter av e-postsurveys var urvalet delvis målinriktat på så sätt att studien skulle hållas i samma region som de politiker som intervjuades, och delvis slumpmässigt genom att annonsering skedde på en Facebook-sida för boende i Karlskoga kommun, och respondenterna själva valde att tacka ja till surveyen.

När det gäller internet och urval pekar Bryman (2011:603) på att runt år 2000 kunde internetanvändande utgöra ett skevt urval av befolkningen av anledningar som att internet då var nytt och dyrt, varför det tenderades att användas av välutbildade höginkomsttagare i relativt unga åldrar, men att det är troligt att dessa skevheter minskar med tiden och i takt med att internetanvändandet blir allt vanligare.

Internetstiftelsen i Sverige [IIS] visar i sin rapport *Svenskarna och internet* att 93% av befolkningen i Sverige över 12 år har tillgång till internet i hemmet (Davidsson & Findahl, 2015:3). Samma rapport säger att 70% av Sveriges internetanvändare använder Facebook och nästan hälften av dessa använder sidan dagligen (Davidsson & Findahl, 2015:4). IIS presenterar även på sin hemsida (www.internetstatistik.se) en undersökning som visar att användandet av Facebook i Sverige i dag är något som existerar i alla åldrar, även om frekvensen av besök på sidan sjunker ju högre upp i åldrarna man tittar (IIS 2016). Med detta vill jag visa att internet i allmänhet och Facebook i synnerhet bör kunna ses som en fullgod och inkluderande metod och plattform för att annonsera om en undersökning och för att på det sättet få kontakt med respondenter.

3.2 Etiska överväganden

Det finns en rad etiska principer och överväganden att noga tänka igenom inför en kvalitativ studie, där människor och människors värderingar och åsikter blir föremål för undersökningen. Både arbetet inför och under studiens intervjuer och surveys utgår ifrån Bryman (2011:131ff) och de etiska principer som nämns där, vilka kretsar kring informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. I korthet handlar dessa om att de personer som deltar i en studie, exempelvis intervjurespondenter, måste få information om studien och dess syfte; deltagarna deltar helt frivilligt och kan när som helst dra sig ur, eller i en intervjusituation välja att inte svara på en fråga; alla personuppgifter och andra uppgifter som kan anses vara känsliga behandlas med största möjliga konfidentialitet (I detta fall kan partitillhörighet anses vara en sådan uppgift.); uppgifter så som exempelvis transkriberade intervjuer får enbart användas för studien i fråga.

Totalt fyra yrkesverksamma politiker i Karlskoga kommun eller Örebro län har intervjuats. Dessa fick alla i förväg via mejl tydlig information om mig och varför jag bad om just deras medverkan i denna studie, vad studien i stort handlar om samt i en hög grad vilka frågor intervjun skulle komma att kretsa kring. Politikerna fick även informationen att varken namn eller partitillhörighet kommer nämnas i uppsatsen, då detta inte är relevant i sammanhanget. Politikerna kommer därför att benämnas helt objektivt, som Politiker 1, Politiker 2 och så vidare.

Bryman (2011:229) beskriver ett fenomen som kallas "intervjuareffekten", vilket innebär vad som i större eller mindre utsträckning kan inträffa vid intervjuer, att respondenten blir påverkad av intervjuaren själv, dennes person och dennes sätt att ställa frågor. Medvetenheten om detta fenomen gör det möjligt att i största möjliga mån minimera eller i bästa fall helt eliminera den effekten. Alla intervjuer skedde på en plats och en tid som respondenterna själva hade valt, vanligtvis lokaler i anslutning till deras arbetsplatser. Respondenterna kunde när som helst välja att inte svara på en fråga eller att avbryta intervjun om så önskades, men detta skedde aldrig då en god ton och ömsesidigt respekt genomsyrade alla intervjuer. Alla intervjuer spelades in via ljudupptagningsprogram på en bärbar dator, för att senare transkriberas och i skriftligt format kunna analyseras. Dessa ljudfiler och de transkriberade intervjuerna används enbart för denna studie och kommer inte att spridas varken som ljud eller text, och detta var något som alla respondenter i förväg fick information om och accepterade.

Totalt fyra av Karlskogas medborgare har intervjuats via e-postsurveys. Även dessa fick alla tydlig information om varför jag bad om just deras medverkan i denna studie, vad studien i stort handlar om samt vilket ämne frågorna i surveyn skulle komma att kretsa kring. Med surveyn skickades en kort instruktion med informationen att respondenten uppmanades att svara på frågorna så väl som möjligt utifrån sina egna kunskaper och personlig tankar och värderingar, samt att det inte i någon som helst utsträckning krävdes att de letade fakta för att svara på frågorna, det intressanta för studien är deras egna tankar och åsikter.

Även de medborgare i Karlskoga som deltagit genom att svara på en e-postsurvey har gjort detta med löfte om att vara helt anonyma i studien. Dessa personer kommer därför att benämnas helt objektivt, som Medborgare 1, Medborgare 2 o.s.v.

Att betänka i en situation där det empiriska materialet utgörs av intervjusvar eller liknande, där studien har utförts med hjälp av olika individers egna personliga åsikter och värderingar, är det som

Trost (2008:29) uttrycker “Om du intervjuat sex personer och anger att ingen eller alla svarat på ett visst sätt så har du också då brutit mot tystnadsplikten.” Detta är absolut relevant i denna studie, särskilt då framförallt intervjuerna har utförts med ett lågt antal deltagare ur en specifik urvalsgrupp.

3.3 Kvalitativ e-postsurvey

E-postsurveys kan vara en användbar metod både för kvantitativa och kvalitativa undersökningar, då utformningen av surveyn och dess frågor kan anpassas till båda metoderna. På samma sätt befinner sig e-postsurveyn som metod i gränslandet mellan att vara enkät eller strukturerad intervju (Bryman, 2011:598). Återigen är det utformningen av surveyn som avgör hur metoden bör kategoriseras.

Tanke bör vid skapandet av en e-postsurvey läggas på hur den fysiskt skall utformas, om det ska vara en enkät eller frågeformulär direkt i ett mejl eller om enkäten eller frågeformuläret ska bifogas som en separat fil i mejlet (Bryman, 2011:598). Det sistnämnda kan för vissa respondenter vara mer komplicerat att hantera, varför i detta fall det förstnämnda är att föredra (Bryman 2011:598f). Däremot har det genom en undersökning från Dommeyer och Moriarty (2000 refererad i Bryman 2011:599), visat sig, att en enkät som en bifogad fil kan ges ett bättre och mer attraktivt utseende än om samma enkät skulle skapas direkt i ett mejl, och att svarsfrekvensen då är trolig att öka. Dessa båda argument ska inte försummas men bör heller inte ägnas allt för stor vikt, med anledning av att dels är inte detta en kvantitativ studie där ett stort bortfall skulle kunna komma att skada studien, och dels har vi idag år 2016 möjligheter att skapa både enkla och attraktiva frågeformulär direkt i ett mejl.

3.3.1 E-postsurvey till medborgare i Karlskoga

I denna studie används e-postsurveyn som en kvalitativ enkät med öppna frågor för respondenten att besvara.

Valet av metod är ett resultat av insikten att kvalitativa intervjuer tar mycket tid i anspråk, varför denna del av studien i ett tidigt stadium fick skifta skepnad till att istället bli e-postsurveys. Denna metod fungerade bra för datainsamling i det här skedet av studien, även om personliga intervjuer på ett enkelt och naturligt sätt hade gett utrymme för ytterligare insamlade av information.

Totalt fyra av Karlskogas medborgare har intervjuats via e-postsurveys innehållandes nio öppna ställda frågor, där respondenten helt fritt får besvara frågorna precis som vid en personlig intervju. Efter en första kontakt i gruppen “Du vet att du är från Karlskoga om...” på Facebook, mejlades frågorna till de respondenter som ville ställa upp i studien. Resultatet av dessa frågor blev i samtliga fall mellan ungefär en och två sidor text i formatet A4 textstorlek 12 med enkelt radavstånd. Eftersom frågorna mejlades från en privat mejladress till, en av respondenten angiven mejladress, fanns enkelt möjligheten till vidare korrespondens åt båda håll i de fall där eventuella oklarheter skulle finnas, vilket visade sig inte vara nödvändigt. En annan uppenbar fördel med att kunna skicka frågor via mejl och då även få svar via mejl, är att det krävs ingen tid efter “intervjuerna” för transkribering.

3.4 Kvalitativ semistrukturerad intervju

En kvalitativ intervjustudie kan beskrivas som en metod utan särskilda standardregler och där det inte finns så många strukturerade och standardiserade procedurer för utförandet, och här passar den semistrukturerade intervjun in där många av metodbesluten fattas på plats under själva intervjun (Brinkmann & Kvale, 2014:32). Enligt Brinkmann och Kvale (2014:32) kan en kvalitativ intervjustudie liknas mer vid ett hantverk än en metod, ett hantverk där det krävs en hög färdighetsnivå hos intervjuaren och ett hantverk som tar tid och övning att bemästra. Här läggs ett stort ansvar på intervjuaren själv som för en lyckad intervju bör besitta en rad egenskaper. Denne bör vara kunnig inom ämnet för intervjun; strukturerad och tydligt kunna presentera studien; tydlig i de frågor som ställs; vänlig och lättsam under intervjun; känslig för vad som sägs och hur det sägs; öppen och lyhörd för vilka aspekter av ämnet som är viktiga för respondenten; styrande för att hålla intervjun på rätt spår; kritisk till det som sägs och kan ställa kritiska motfrågor; minnesgod för att inte upprepa sig och för att bygga vidare på vad som sagts tidigare; tolkande och med förmågan att klargöra och bredda innebörden av respondentens uttalanden (Brinkmann & Kvale, 2014:208f).

En kvalitativ intervju kräver ingen strikt intervjuguide, utan frågorna växer fram ur samtalet och intervjun brukar vara flexibel och följer den riktning som respondentens svar går i, och just att låta intervjun röra sig i olika riktningar är önskvärt, eftersom det ger intervjuaren kunskap om vad respondenten anser vara viktigt att ta upp inom det givna ämnet (Bryman, 2011:413).

Denna intervjumetod passar undersökningar där syftet är av explorativ typ, där intervjuaren introducerar ett område som ska undersökas och följer sedan upp respondentens svar och söker ny information om och nya infallsvinklar på ämnet (Brinkmann & Kvale, 2014:148).

Den kritik som riktas mot kvalitativ forskning i allmänhet gäller även för en kvalitativ semistrukturerad intervju. Brinkmann och Kvale (2014:210ff) lyfter denna kritik mot kvalitativa intervjuer i tio punkter och nämner då bland annat att den kvalitativa forskningen kan anses vara mer subjektiv än objektiv samt att intervjuresultat kan bero på ledande frågor från intervjuaren.

Dessa beskrivningar samt procedurer (eller icke-procedurer) är helt i linje med och ligger till grund för förberedelser inför, samt utförande av, de intervjuer som ingår i studien.

3.4.1 Intervju med regionala politiker

För att undersöka begreppet klimatsmart i regionala politikers dagliga arbete, vilket till formen är en explorativ studie, föll metodvalet på kvalitativ semistrukturerad intervju.

En kvalitativ intervju som vi redan har sett kan liknas vid ett hantverk som tar tid och övning att bemästra, varför förberedelser inför intervjuerna är av största vikt. Inte minst i en studie som denna där tid, eller snarare den begränsade tiden, är en högst närvarande faktor. En lyckad intervju genererar ett material av god kvalitet som senare kan möjliggöra en analys av god kvalitet (Brinkmann & Kvale, 2014:206).

Intervjuaren kan enligt Brinkmann och Kvale (2014:125) anta olika intervjuarpositioner, olika sätt att agera under intervjun, där två av dessa är aktuella för denna studie; opinionsundersökaren och utforskaren. "Opinionsundersökaren intresserar sig främst för intervjupersonens åsikter och attityder [...] Utforskaren försöker gå under ytan och tränga in i de djupare lagren av intervjupersonens

erfarenhetsvärld.” Målsättningen är att intervjuerna i denna studie ska utföras i enlighet med en intervjuarposition som grundar sig i opinionsundersökaren men närmar sig utforskaren.

Tid är även en faktor vid valet av antal respondenter. “Analys av ett eller bara ett fåtal fall (till exempel en enda intervju) [...] gör forskningen mycket mer lätthanterlig, inte minst för studenter som inte har så mycket tid eller resurser för talrika intervjuer, utskrifter eller analyser.” (Brinkmann & Kvale, 2014:157).

Totalt fyra yrkesverksamma politiker i Karlskoga kommun eller Örebro län har intervjuats. Valet av det låga antal respondenter är resultatet av tre faktorer; tidsåtgång för intervjuerna, tidsåtgång för efterföljande transkribering av intervjuerna samt mängden utskrivna text för analys en intervju genererar. Bryman (2011:429) menar att det tar mellan fem och sex timmar att skriva ut en timmas intervju, Brinkmann och Kvale (2014:220) pekar på ungefär fem timmar för en erfaren sekreterare att skriva ut en timmas intervju. Båda dessa angivelser visade sig för denna studie vara något i underkant, då sluttiden hamnade närmare åtta timmar för utskrift av en timmas intervju. Samtliga intervjuer varade mellan ungefär 30 och 60 minuter, vilket genererade mellan 5-13 sidor text i formatet A4 textstorlek 12 med enkelt radavstånd. Transkribering av intervjuerna var i detta fall helt nödvändigt, då att enbart försöka förlita sig på minnet eller stödord i en studie som syftar till att undersöka diskurs, undersöka ett specifikt begrepp, inte är möjligt (Brinkmann & Kvale, 2014:219). Efter transkriberingen genomfördes en ytterligare genomlysning av intervjuerna för att på så sätt kunna kontrollera den redan utskrivna texten samt att markera betoningar, pauser och liknande. Med intervjuareffekten¹¹ i åtanke är telefonintervjuer att föredra, men valet av semistrukturerade intervjuer medförde att personliga möten ändå bedömdes som mest passande. Detta skulle visa sig vara en korrekt värdering i den meningen att intervjuerna blev väldigt öppenhjärtiga och trevliga, där respondenterna gladeligen svarade på de frågor som ställdes och själva utvecklade sina resonemang och synsätt inom ämnet under intervjuens gång. Detta fenomen är en del i det som Brinkmann och Kvale (2014:49) kallar för en “mellanmänsklig situation”, en situation där intervjun är ett utbyte av synpunkter och där kunskap konstrueras i interaktion mellan två människor. Det finns dock tydlig kritik mot just detta utbyte av kunskap och meningsskapande, kritik att intervjun är ett aktivt tolkande med intervjuaren i en mycket aktiv roll (Brinkmann & Kvale, 2014:128).

Brinkmann och Kvale (2014:187) tar även upp den särskilda situation det kan vara att intervju en så kallad elit, en expert inom sitt område, i detta fall en yrkesverksam politiker. Författarna menar då att dessa eliter ofta är vana att bli intervjuade och inte sällan har mer eller mindre färdiga samtalsspår de kan använda för att förmedla sina åsikter, och att det som intervjuare kan vara besvärligt att parera detta. Denna situation uppstod några gånger under intervjuerna, där politikern tog befälet och pratade under en längre stund, men då de samtalsspår som användes stämde tillräckligt väl överens med intervjuernas ämne och frågeområden, så behövdes ingen parering.

3.5 Politiska styrdokument

Utvalda politiska styrdokument är den datakälla som används för att representera den globala nivån samt nationella nivån i studien. Valet att använda dokument som datakälla till förmån för intervju eller e-postsurvey skedde helt och hållet på forskningsekonomisk grund. Dessutom är officiella

¹¹ Respondenten blir påverkad av intervjuaren själv, dennes person och dennes sätt att ställa frågor.

statliga dokument tillförlitliga källor där eventuella frågor gällande autenticitet och trovärdighet kan ägnas minimal tanke (Bryman, 2011:494f).

De styrdokument som har valts ut är alla bland de senast publicerade i raden av stora och betydelsefulla dokument för arbetet med miljö- och klimatfrågor inom FN, EU och Sveriges regering respektive, och kan därför tillsammans ses som ett fullgott underlag.

Styrdokumenterna har hämtats från respektive hemsidor för FN, EU samt Sveriges regering. Följande dokument har valts ut;

FN -*Report of the United Nations Conference on Sustainable Development*, 2012, 126 sidor, även kallad Rio+20 -rapporten. Denna rapport är ett resultat av mötet som hölls i Rio de Janeiro 2012, där FN's Miljö- och Utvecklingsprogram fortsatte det arbete mot en hållbar utveckling som påbörjats redan år 1992. *Parisavtalet*, 2015, 16 sidor, vilket är det dokument som blev resultatet av mötet med FN's Klimatkonvention i Paris 2015.

EU - EU's sjunde miljöhandlingsprogram *Att leva gott inom planetens gränser*, 2013, 30 sidor. Miljöhandlingsprogrammen är inom EU de dokument som ger en övergripande vägledning för miljö- och klimatarbetet.

Sveriges regering - *Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige*, 2016, 98 sidor, som har tagits fram av regeringens Miljömålsberedning.

3.6 Diskursanalys

Den allmänna betydelsen av ordet diskurs lyder: en helhet av sammanhängande uttryck och påståenden. Diskursanalysen är således väldigt förenklat analysen av sammanhängande uttryck och påståenden. Diskurs är både formad av världen så väl som formas av världen, diskurs formas av språk så väl som formar språket, diskurs är formad av människor som använder språket så väl som språket som människor använder (Paltridge, 2012:7). Diskursanalys är analysen av språk som används (Paltridge, 2012:3).

Brinkmann och Kvale presenterar två något mer specificerade definitioner av diskurs och diskursanalys, dels från den brittiske diskursanalytikern Jonathan Potter som lyder "studiet av hur tal och texter används för att utföra handlingar" (2014:196), och dels från Ian Parker, även han en brittisk diskursanalytiker, som ser diskurs som "organisering av språket i vissa former av sociala band." (2014:272). Brinkmann och Kvale (2014:272) beskriver Parkers sätt att se på diskurs att närma sig studiet av ideologier, där diskursanalysen försöker ta reda på hur den organiserade samlingen idéer som är en ideologi skapas och fungerar i praktiken. En relativt heltäckande och samtidigt lättförståelig definition av diskursanalys finns att läsa i Brian Paltridge's *Discourse analysis. An introduction*. Denna definition lyder:

Discourse analysis examines patterns of language across texts and considers the relationship between language and the social and cultural contexts in which it is used. Discourse analysis also considers the ways that the use of language presents different views of the world and different understandings. It examines how the use of language is influenced by relationships between participants as well as the effects the use of language has upon social identities and relations. It also considers how views of the world, and identities, are constructed through the use of discourse. (Paltridge, 2012:2)

Paltridge (2012:2f) förklarar detta med ett exempel på hur en enda fras kan förmedla olika

information till olika personer i olika situationer. Frasen, som i exemplet förmedlas av en flygledare i ett flygledartorn till en pilot i ett plan i luften, lyder "landningsbanan är för tillfället full". För piloten betyder det att det kommer dröja något innan han kan landa planet. Om en passagerare på det planet ringer sin vän som väntar på flygplatsen och säger exakt samma sak "landningsbanan är för tillfället full", så betyder frasen i den situationen att planet kommer bli något försenat och att vännen kommer behöva vänta ytterligare.

För att kunna förstå betydelsen av vad en person säger eller skriver behöver vi veta något om situationen och den kulturella kontexten i vilken den utspelar sig (Martin 2001:151 refererad i Paltridge 2012:3). Hallgren och Ljung (2010:46) ger följande exempel:

Anna: Vänta, vart ska du nu? Bilen står här borta?

Bosse: Jag har tänkt att vi skall åka buss...

Anna: Men det går ju inte, då får vi gå två kilometer!

De ord vi använder får sin betydelse genom ständiga överenskommelser mellan människorna som använder dem, och till de språkliga överenskommelserna hör också det man är överens om att man inte behöver säga (Hallgren & Ljung, 2010:46). I exemplet ovan saknas det till synes ord i konversationen, men ändå är den begriplig. Det osagda, att Anna mycket hellre vill ta bilen, på grund av att det är två kilometer att gå till busshållplatsen, behöver inte sägas, det är underförstått.

Precis som definitionerna av diskursanalys skiljer sig något, kan även utförandet av analysen skilja sig från fall till fall (Bryman, 2011:474). Vissa tillämpningssätt är formella och tekniska medan andra är mindre bestämda (Brinkmann & Kvale, 2014:275).

Analyserna i denna studie utförs enligt *framing-analysis*, inramningsanalys, en form av diskursanalys som presenteras av filosofie doktor i miljökommunikation vid universitetet i Bristol Mat Hope (2010) i uppsatsen *Frame analysis as a discourse method: Framing climate change politics*. Inramningsanalys är en metod inom diskursanalysen som huvudsakligen handlar om att i detalj bryta ner hur en fråga definieras och problematiseras, och vilken effekt det har i den vidare diskussionen av frågan (Ibid.). Inramningsanalysen kan spåras ända tillbaka till 1953 och Gustav Bergmann professor i filosofi och psykologi. Under 1970- och 1980-talet plockar inramningsanalysen upp influenser från den kritiska diskursanalysen via forskare som Nigel Fairclough och Ruth Wodak, och får även inslag av sociologi via Erving Goffman (Ibid.). Analysmetoden enligt Hope (2010) handlar om att först se över materialet för att förstå den generella innebörden, samt att välja ut delar för mer detaljerad analys som är relevanta att studera utifrån studiens syfte. Att förstå den generella innebörden av en text är väsentligt för att kunna placera detaljerna i rätt sammanhang (Ibid.). Vidare beskriver Hope (2010) att analysen fortsätter genom att förstå de utvalda delarna både i detalj och i förhållande till den generella innebörden av materialet.

Analysen innehåller även inslag från en icke-formell och handlingsinriktad metod som förespråkas av Potter, som bygger på ett synsätt att människor vill uppnå saker och ting då de talar eller skriver, och att diskursanalysen är inriktad på de strategier som människor använder då de försöker uppnå olika syften (Bryman, 2011:475). Denna metod utgår ifrån tre frågor som forskaren kan ställa till den text som analyseras; Vad gör diskursen, vad uppnår den? Hur är denna diskurs konstruerad så att detta händer? Vilka resurser finns tillgängliga för att utföra denna aktivitet? (Potter 2004:609 refererad i Bryman 2011:475).

Analysen avser att finna förhållandet mellan diskurs och handlingar i vardagen och politiken.

Valet av diskursanalys som metod baseras främst på de frågeställningar som studien avser att besvara. Diskursanalys och inramningsteori har mycket gemensamt och ännu mera så i ett politiskt sammanhang. Komponenter så som innebörden och förståelsen av ett begrepp, kommunikation, samhällsnytta, politisk retorik, med mera, ger en tydlig ingång till en diskursanalys. Dessutom är diskursanalysen flexibel som metod på så sätt att den kan tillämpas på både talad kommunikation och texter (Bryman, 2011:474).

3.6.1 Diskursanalys av e-postsurveys

Analysen inleds med genomläsning av varje Medborgares svar separat och i sin helhet, i syfte att finna den övergripande andemeningen i varje respondents sätt att uttrycka sig. Detta för att kunna förstå hela innebörden av de separata svaren och inte enbart de exakta ord som används. Vissa frågor får korta svar och andra längre, men det finns alltid en kärna i varje svar, en central tanke. Genom att hitta dessa centrala tankar blir de olika respondenternas svar jämförbara på ett tydligt sätt.

Resultatet av denna första del i analysen blir en samling centrala tankar där gemensamma nämnare och skillnader kan plockas ut. Vidare analyseras dessa centrala tankar gemensamt för att förstå den generella innebörden av hela studien, samt varje fråga separat för att även här förstå helheten men också se vari likheter och skillnader ligger. Denna analys utförs utifrån frågan om hur delarna förhåller sig till helheten samt hur diskursen är uppbyggd och vad det kan förtälja om helheten. För varje fråga kan nu det generella svaret och dess innebörd, samt eventuella avvikelser plockas ut.

3.6.2 Diskursanalys av intervjuer

Diskursanalys fungerar bra som metod även för talad kommunikation (Bryman, 2011:474), men som underlag för analysen används enbart de transkriberade intervjuerna. Detta för att vara konsekvent då övrigt material analyseras i textform.

De sex teman som intervjuerna kretsat kring blir även teman för en första analys av texterna. Varje intervju analyseras separat utifrån dessa sex teman, där den generella sammanfattningen av varje tema noteras. Även formuleringar som utmärker sig, genom särskilda ordval, kontext eller förhållande till den generella innebörden, noteras. Denna del av analysen utförs utifrån frågan om hur delarna förhåller sig till helheten samt hur diskursen är uppbyggd och vad det kan förtälja om helheten.

I nästa steg jämförs denna data från alla intervjuer, tema för tema. Likheter och skillnader noteras, samt en gemensam generell sammanfattning formuleras per tema.

Slutligen jämförs och analyseras dessa sammanfattningar i syfte att hitta övergripande ståndpunkter som kan representera helhetsbilden.

3.6.3 Diskursanalys av politiska styrdokument

Första steget är att undersöka förekomsten av begreppet klimatsmart i de fyra utvalda dokumenten. Detta sker genom att i de digitala dokumenten använda ordbehandlingsprogrammets sökfunktion och söka efter begreppet klimatsmart. Dokumenten från Sverige respektive EU är skrivna på svenska, och där används sökordet *klimatsmart*. Båda dokumenten från FN är skrivna på engelska

och där används sökordet "*climate smart*". Resultatet av sökningarna visar att *klimatsmart* och "*climate smart*" endast förekommer en enda gång, i det svenska dokumentet.

För att kompensera för språkskillnader och för att undersöka förekomsten av formuleringar så som exempelvis *smarta transporter* eller *smart livsstil*, utökas sökorden med *climate* och *smart* på engelska samt *klimat* och *smart* på svenska. Resultatet blir återigen lågt varför sökorden utökas ytterligare. De nya sökorden avser att fylla den plats i dokumenten där formuleringen *klimatsmart* uteblir, ord som i dokumentens helhet förmedlar ett kontextmässigt liknande budskap. Den fullständiga listan av sökord lyder: *klimatsmart*, "*climate smart*", *klimat*, *climate*, *smart*, *hållbar*, *sustainable*, "*hållbar utveckling*", "*sustainable development*", "*hållbar lösning*", "*sustainable (re)solution*", *lösning*, *(re)solution*, *effektiv*, *effective*, *efficient*.

I detta steg får analysen kvantitativa inslag, där antalet resultat av varje sökord separat noteras ner. Detta resultat används för att hitta begrepp som återkommer ofta, samt begrepp som återkommer sällan eller helt saknas. Denna sammanställning utgör nu grunden i den faktiska diskursanalysen, där med hjälp av sökresultaten specifika avsnitt av dokumenten analyseras i syfte att förstå begreppens innebörd och relevans i texterna, samt söka förstå hur diskursen är uppbyggd och vilken samlad bild den förmedlar.

Tillägg

Då det initiala resultatet av förekomsten av begreppet *klimatsmart*/"*climate smart*" i stort sett helt uteblev i de utvalda styrdokumenterna, utfördes som ett tillägg ytterligare en sökning. Denna sökning gjordes i syfte att undersöka förekomsten av begreppet *klimatsmart*/"*climate smart*" i den globala och nationella politiken i stort.

Med hjälp av sökdata¹² på respektive styrande organs hemsida utfördes sökningar i samtliga publicerade dokument på sidan med sökordet *klimatsmart* och "*climate smart*".

¹² FN - "European parliament public register of documents", http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?fulltext=%22climate%20smart%22&sortAndOrderBy=reference_desc¤tPage=8
EU - "UN Search", https://search.un.org/results.php?tpl=ods&tplfilter=null&lang=en&advanced_search=true&adv_exactPhrase=climate%20smart&cb_adv_language_en=on&adv_resultsperpage=10&adv_sortby=score
Sverige - "Regeringskansliet, Sök på regeringen.se", <http://www.regeringen.se/sokresultat/?query=klimatsmart>

4. Resultat

Med analys av data brukar avses då man både för sig själv och för läsaren vill visa vilka resultat som är intressanta och på vilket sätt man kan förstå att de är intressanta (Trost, 2008:22).

Nedan presenteras det analyserade resultatet av e-postsurveys, intervjuer och dokument separat.

Den generella innebörden av materialet presenteras, så väl som intressanta detaljer, och hur dessa detaljer förhåller sig till helheten. Formuleringar som tydligt presenterar den generella innebörden av en text eller ett ämne, samt formuleringar som är intressanta på detaljnivå, lyfts fram i separata citat.

4.1 Klimatsmarta medborgare

Att begreppet klimatsmart existerar bland medborgare och har gjort så under flera år blir tydligt redan inledningsvis, där svaren på frågan om när och i vilket sammanhang respondenten hörde talas om klimatsmart första gången, är väldigt spridda. Bland de sammanhang som nämns finns; i samtal inom Socialdemokraternas ungdomsförbund [SSU]; i medias och debattartiklars diskussion kring konsumtion av ekologisk mat och strävan efter minskade koldioxidutsläpp från biltrafiken, där klimatsmart blev synonymt med just dessa koncept; på körskolan där klimatsmart användes för att beskriva den körstil som har minsta möjliga påverkan på miljö och klimat (eco-driving). Tidpunkten för dessa nämnda tillfällen spänner mellan runt millennieskiftet (1999-2000) och för ungefär fyra år sedan. Svaret på frågan är naturligtvis väldigt individuellt och beror på såväl demografiska faktorer som livsstil, men denna spridning kan ändå sammanfattas i en gemensam nämnare - vardagliga handlingar. Detta ger en indikation på hur klimatsmart både som ord och begrepp förekommer bland medborgare.

Resonemanget stärks av de svar som återfinns på frågor om just vad begreppet klimatsmart innebär för respektive respondent, samt vad det innebär att vara klimatsmart i vardagen.

Även här är variationen av svar stor men samtidigt tydligt homogen.

Medborgare 1 nämner vardagliga handlingar så som att köpa el från solenergi, äta vegetarisk kost, använda lågenergilampor, använda Svanen-märkta rengöringsmedel, köra hybridbil, och sammanfattar begreppet klimatsmart med att det handlar om hur man aktivt fattar ett beslut om att konsumera en vara eller tjänst som har mindre nettopåverkan på planeten än ett annat alternativ.

Medborgare 2 nämner sopsortera, handla miljövänliga produkter, inte låta elektriska apparater stå på stand-by, köpa ren el, köpa ekologisk och närproducerad mat, återanvända och handla på loppis, som klimatsmarta vardagliga handlingar. Begreppet klimatsmart är hos Medborgare 2 synonymt med att leva så miljövänligt som möjligt.

Medborgare 3 nämner att cykla till jobbet, ta tåg till möten längre bort, återvinna, välja rätt diskmedel och tvättmedel är klimatsmarta vardagliga handlingar, och sammanfattar med att det handlar om hur man betar sig i vardagen [med tanke på miljö och klimat].

Medborgare 4 lyfter att källsortera, inte slänga skräp på marken, cykla istället för att åka bil och äta mestadels vegetarisk och ekologisk kost är klimatsmarta vardagliga handlingar, och anser att begreppet klimatsmart handlar om att leva så miljövänligt som möjligt.

Återigen spelar demografiska faktorer och livsstil in på vilka vardagliga handlingar respondenterna väljer att lyfta, och det faktum att frågan var utformad på ett sådant sätt att den personliga vardagen

åsyftades, gör att respondenterna ser på sin egen vardag och använder den som referens i sina svar. Det troliga är därför att i en liknande studie där alla respondenter exempelvis bor på landsbygden och har långt att åka till sin arbetsplats, skulle alternativet att ta cykeln till jobbet inte förekomma, men att fokus istället skulle hamna på bussåkande och miljövänlig bil (Palm, 2006:33ff). Med det som utgångspunkt bör inte det faktum att vissa vardagliga handlingar lyfts av endast en respondent och andra handlingar lyfts av flera, på något sätt indikera hur viktig en handling anses vara. Vi ser här att klimatsmart som begrepp anses vara synonymt med att leva och agera miljövänligt i vardagen, och de exempel på vardagliga klimatsmarta handlingar som nämns styrker denna bild. Ett svar ger en något annorlunda bild.

I korthet innebär det för mig i min vardag att inte fatta dumma beslut. Såklart vet man inte alltid och kan inte se konsekvenserna av att t.ex. köpa en telefon som tillverkats i Kina av råvaror som utvunnits ur jorden på superdumma sätt. Men när man faktiskt kan se och enkelt förstå om något är bra eller dåligt för miljön, då tar jag alltid alternativet jag tror är bra för miljön. Det är för att vara klimatsmart. För mig innebär begreppet att man fattar ett beslut, köper en produkt eller tjänst, eller utför en handling som har samma resultat som en alternativ handling, men där nettopåverkan på moder jord är mindre. Köp en burgare eller köp en vegburgare, då är vegburgaren det klimatsmarta alternativet. Så det behöver alltså inte vara en ekologisk vegburgare. Men är valet mellan en vegburgare och kravmärkt vegburgare, så är sannolikt krav-vegburgaren det klimatsmarta alternativet. Klimatsmartast till och med. (Medborgare 1)

Den generella innebörden kan fortfarande sammanfattas i att agera miljövänligt, precis som övriga svar, men resonemanget kring hur det handlar om att göra det bästa valet av två alternativ, visar på en innebörd av begreppet klimatsmart som går djupare. Här tydliggörs relevansen av ordet smart i begreppet klimatsmart, smart i meningen att den handling som utförs ger en personlig tillfredsställelse av en eller flera anledningar. Att vara klimatsmart innebär här att välja det bästa av de tillgängliga alternativen. Denna beskrivning kan jämföras med formuleringarna från Medborgare 2 och Medborgare 4, "att leva så miljövänligt som möjligt" och "att leva så klimateffektivt som möjligt", där miljövänligt och klimateffektivt i sig är odefinierade begrepp, även om den generella innebörden når fram.

På frågan ifall Karlskoga kommun erbjuder vad som krävs för att medborgare ska kunna göra klimatsmarta val i vardagen, visar svaren övervägande att så är fallet. Den allmänna uppfattningen är att kommunen erbjuder det som krävs för en klimatsmart vardag och att det är upp till var och en att välja rätt. De klimatsmarta vardagshandlingar som nämnts tidigare återkommer här som möjliga att utföra för invånare i Karlskoga kommun. Dock nämner flera av respondenterna att det finns områden som kan förbättras, exempelvis bättre och tätare busstrafik, bättre underhåll av cykelbanor, större ekologiskt utbud i butikerna, och att dessa åtgärder ligger utanför varje enskild persons ansvarsområde. Det är politikernas ansvar att lösa anser man. Genom att säga att det är politikernas ansvar, vilket i sammanhanget betyder att en enskild medborgare inte har del i att fatta de slutgiltiga politiska besluten, så backar respondenterna samtidigt för möjligheten att kunna ta ansvar genom att påverka. Genom att säga "det är inte mitt ansvar" så fastställs den uppfattningen hos individen, vilket gör det svårare att se att eller hur man som privatperson kan påverka de politiska besluten, eller påverka med hjälp av sin konsumentmakt.

Detta leder till frågan om medborgares ansvar kontra politikers ansvar, för att minska på Sveriges

totala klimatpåverkan.

Respondenterna menar att varje medborgare har ett stort ansvar, ett ansvar som anses ligga i att aktivt välja miljövänliga produkter och fråga efter fler miljövänliga produkter i butikerna, att välja det klimatsmarta valet. Formuleringen "alla måste hjälpa till att dra sitt strå till stacken" förekommer flitigt. Återigen handlar det om vardagliga handlingar.

Det yttersta ansvaret ligger dock hos politiker, här finns ingen tvekan från respondenterna. Politikernas ansvar ligger exempelvis i att med ekonomiska styrmedel knuffa eller locka medborgaren i rätt riktning, se till att det blir lönsamt för bönder med ekologisk odling och djurhållning, ta fram alternativa bränslen samt underlätta för förnybar energiproduktion. Här lyfter respondenterna att politiker bör göra sitt yttersta för att hjälpa medborgare att göra rätt val och att tillhandahålla verktygen för en klimatsmart vardag. De ekonomiska styrmedlen knuffar eller lockar till ett klimatsmart val av bil, bättre förutsättningar för eko-bönder ger större utbud av ekologiska produkter i butikerna, gynnande av utbyggnad av förnybar energiproduktion gör det möjligt att välja miljömärkt el i villan. Politiker och politiska åtgärder anses vara en förutsättning för att privatpersoner ska kunna leva klimatsmart.

Följande citat får sammanfatta.

Jag anser att de styrande har det största ansvaret, på grund av två saker. För det första. Rent konkret är det just dom som fattat besluten om att vi ska minska vår klimatpåverkan och alltså är det, borde det vara, i deras intresse att just genomföra det. Står man på världens scen och slår sig för bröstet inför andra länder om hur bra vi är och hur mycket bättre vi ska bli då behöver man dessutom kunna följa upp det med handling.

För det andra. För att det är så påverkan blir som störst. En ensam medborgare ser inte effekten av köpa en bil som släpper ut mindre, eller ett kylskåp utan freon. Men om den dåliga bilen/kylskåpet är väldigt dyrt, då görs beslutet ifrån något som medborgaren kan relatera till.

Politiker har styrt upp viktiga saker förr, allt ifrån ozonhål till att rädda storbanker. Det är sådant som stater är bra på, de stora sakerna.

Privatpersoner har ett lika stort ansvar i arbetet. Därför att om inte privatpersoner tar sitt ansvar så spelar styrmedlen ingen roll. Det är upp till oss alla att försöka fatta klimatsmarta beslut. (Medborgare 1)

Ett specifikt exempel på hur Karlskoga kommun är klimatsmart, som lyfts av flera av respondenterna, är Karlskoga återvinnings- och biogasanläggning, Mosserud. Det lyfts med argumenten att Mosserud är en väl fungerande anläggning som ger möjlighet till all sorts återvinning, som tar emot allt matavfall och skräp och producerar biogas. Här ges även möjlighet att direkt tanka biogas vilket lyfts som särskilt positivt med argumentet "biogas är ett bättre alternativ som drivmedel, för drivmedel behöver vi ju oavsett."

I huvudsak lyfts de aspekter av anläggningen som direkt angår medborgarens vardag, vilket visar på respondenternas sätt att se på klimatsmart, som ett sätt att leva miljövänligt i vardagen, samt med ett inslag av att det handlar om att välja rätt. Mosserud förenklar för medborgare att leva och agera klimatsmart i vardagen.

Detta exempel återkommer i nästa avsnitt där Mosserud även diskuteras av regionpolitiker.

4.2 Klimatsmarta politiker

Mosserud får representera regionpolitikernas huvudsakliga uppfattning av begreppet klimatsmart i politiken. Alla respondenter beskriver hur anläggningen kan anses vara ett exempel på klimatsmart, och precis på samma sätt som Medborgarna, beskriver politikerna anläggningens alla nyttor för medborgarens vardagliga liv, men de lägger även till fler aspekter av anläggningen. De olika formuleringarna och ordvalet skiljer, men den generella innebörden är den samma, det handlar om win-win effekter, om kretslopps-tänk, om något som är långsiktigt och bra i flera led.

Ett jättebra exempel är biogasfabriken, inte för att det är så många som tankar biogas, men den gör ju så mycket mer. Den producerar drivmedel som är förnybart medan den tar hand om våra matsopor. Av matsoporna blir det biogas och gödsel som vi har på åkrarna, och det är ju bra gödsel som inte är fullt med massa ful-ämnen. Då får vi mer mat som är mindre utsatta för kemikalier, vilket är bra för oss, och sen blir maten nya matsopor, vi får ett kretslopp. Då har vi en punkt som blir som ett nav i att ge flera samhällstjänster. Och så skapas det arbetstillfällen. (Politiker 2).

Här vävs samhällsnyttan tydligt in. Som regionpolitiker är samhällsnyttan lätt att stödja sig mot i diskursen, och formuleringen uppfattas som genomtänkt utan att vara politiskt svårförstådd, och retoriken uppfattas som välanvänd.

Ytterligare en aspekt av anläggningen vävs in genom Politiker 1, med exempel på samhällstjänster som Mosserud bidrar till men som ännu inte nyttjas fullt ut.

Vi har gott om biogas men vi har ont om biogasbilar i kommunen. Man prioriterar fortfarande andra drivmedel när man köper in bilar till kommunens verksamheter. Det skulle även kunna finnas en skattelagstiftning som gör att man kan köpa in biogas-bilar via kommunen, som en personalförmån. Och när Länstrafiken [kollektivtrafiken i Örebro län] gör upphandlingar på nya bussar, varför gör man det inte med biogas, det hänger inte riktigt ihop. (Politiker 1).

Även Politiker 1 lyfter samhällsnyttan, men med exemplet hur den biogas som produceras bättre kan nyttjas i kommunen och länet.

Politiker 3 lyfter ytterligare en aspekt, också den som del av samhällsnyttan, men inriktad mot den regionala ekonomin.

I kollektivtrafiken har man fegat. Det vore dubbelt smart eller tredubbelt smart att vi blev större köpare av biogas eftersom det är en regional produktion och fungerar bäst på en regional marknad. Man vill inte transportera biogasen långa sträckor, utan det produceras regionalt, används regionalt, gynnar regionala näringslivet, gynnar klimatet, är bra i ett system för att ta rätt på organiskt hushållsavfall. (Politiker 3).

Alla olika perspektiv av Mosserud som presenterats är delar av svar kring temat "Vad anser du att klimatsmart innebär i regionpolitiken?" Genom att se till den generella beskrivningen av klimatsmart som samhälleliga kretslopp som innefattar flera olika delar i samhället men även innefattar den enskilde medborgaren samt miljö och klimat, kan begreppet klimatsmart här anses vara helt synonymt med begreppet hållbart i meningen hållbar utveckling. Klimatsmart tar här plats bredvid hållbar i de diskursiva och retoriska ramarna.

“Klimatsmart, precis som etik och jämställdhet, är stråk som ska gå igenom allting för att vi ska få ett samhälle för det gemensammas bästa” (Politiker 4).

Trots detta blir svaret på frågan om klimatsmart och hållbart faktisk kan anses vara synonyma i regionpolitiken, ett enstämigt nej. Skillnaden anses ligga i att hållbar och hållbar utveckling är väl definierat och mycket mer heltäckande med de tre delarna av hållbar utveckling som är ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och ekologisk hållbarhet, medan klimatsmart är friare i sin definition och handlar om att göra bra val.

Däremot anses “alla gröna ord” slarvigt användas som synonymer i debatter och möten.

Kretsloppstänk och nytta i flera steg återkommer i intervjuerna i diskussioner som rör exempelvis sjukhus som en samhällsinstitution eller regionens kommunala verksamheter. Där reflekterar politikerna bland annat över byggnadsmaterial, energiförsörjning, kemikalieanvändning, matproduktion, avfallshantering och engångsartiklar.

Den andra övergripande innebörden av klimatsmart i regionpolitiken handlar om att politiken ska skapa förutsättningar för medborgare att agera klimatsmart i vardagen. Att skapa förutsättningar för medborgare att skaffa sig klimatsmarta vanor i vardagen. Att det rätta valet ska vara det enkla valet, och att det klimatsmarta valet ger någon personlig vinning. Här är sakfrågorna väldigt många, men bland annat lyfts kollektivtrafik, biltrafik, cykelbanor, sopsortering, återvinning, återanvändning, matproduktion, matkonsumtion, övrig konsumtion, friskvård samt kunskaps- och informationsspridning.

Politiken ska ju inte gå in och detaljstyra, utan politiken ska sätta målet och ramarna. Sen är det upp till var och en att hitta vägen däri. Och den enklaste vägen ska då också vara den bästa vägen. Hela tiden ge dom bra alternativen så dom blir naturliga och en del av livet. Det tycker jag är politikens roll.

På regeringsnivå handlar det om att sätta lagar som premierar beteenden som vi vill ha och som bestraffar beteenden som vi inte vill ha. Det ska var dyrt att köpa en bensinbil och vara billigt att åka kollektivt. Då har vi ett bra system, där rätt val blir ett lätt val. (Politiker 2).

Just de val som medborgare ständigt gör i sin vardag får stor uppmärksamhet i intervjuerna. Den generella uppfattningen är att ingen kan göra allt men alla kan göra något, och att det är viktigt att se de klimatsmarta valen utifrån alla individers olika förutsättningar.

En av respondenterna beskriver detta med några enkla exempel, där utgångspunkten är att individerna i exemplen vill börja göra klimatsmarta val men inte vet hur de ska börja. Om det handlar om en individ med hög inkomst som bor i en stor villa, då kan en bra början vara att fokusera på åtgärder på villan genom att installera solpaneler på taket, se över energiavtal och tilläggsisolera. Handlar det istället om en ensamstående förälder med låg inkomst som bor i en lägenhet, då är en bra början att se över den mat som handlas och tillagas, att investera lite extra tid i matlagningen och använda bra råvaror istället för halvfabrikat och snabbmat.

Det handlar inte om att vara perfekt, utan att vara medveten om att vara lite bättre. Se vad som är bra och vad som är dåligt och ta ett val som är i övre halvan. Kör på det och gå vidare till nästa grej. Gör man hela tiden så pass bra val då kommer man riktigt riktigt långt. (Politiker 2).

De individuella förutsättningarna menar Politiker 2, kan även innefatta intressen och värderingar. För att få individen intresserad av att vilja göra rätt val måste individen se en egen personlig vinning i det. Resonemanget bygger på grundläggande skillnader mellan olika politiska ideologier, och handlar om att för att förmedla hållbarhet till en Miljöpartist då är den ekologiska hållbarheten viktig, för en Kristdemokrat är den sociala hållbarheten viktig och för en Moderat är den ekonomiska hållbarheten viktig. Exemplet kan anses vara en allt för förenklad bild av verkligheten, men den väsentliga innebörden synliggörs på ett tydligt sätt.

Samtidigt som konsensus råder bland politikerna över att vardagens val övergripande är det största området för åtgärder, att politiken ska skapa rätt förutsättningar för medborgare att göra rätt val, anser de flesta att regionpolitiken har svårt att nå hela vägen in i de slutgiltiga val som medborgaren gör. Som citatet ovan visar, "Politiken ska inte detaljstyra, politiken ska sätta målet och ramarna." (Politiker 2).

En annan formulering på samma tema lyder "Klimatsmart för medborgare handlar om små saker som ändå gör skillnad, och det är egentligen inte det vi håller på med i politiken, snarare stora saker som gör skillnad." (Politiker 1).

Reflektioner kring själva ordet klimatsmart och dess plats i politiken är blandade, men enhälliga. Den generella åsikten är att ordet har en tydlig plats dels i talad politik i exempelvis debatter och valtal, och dels på regionnivå, men att i styrdokument och liknade bör hållbar även fortsättningsvis vara det dominerande ordet. Ordet hållbar anses vara mer politiskt korrekt, dels med sin tydliga definition och dels för att det är väl etablerat i politiken globalt.

Klimatsmart bör användas "som ett slagord", "i kommunikation med gemene man", "för att bryta igenom". Detta är några av politikernas egna formuleringar. Många anser att när miljö- och klimatpolitik ska kommuniceras till medborgare är hållbar och hållbar utveckling allt för komplicerade begrepp att använda, att gemene man inte har en klar uppfattning om vad dessa begrepp innebär och således inte helt kan ta till sig budskapen.

"Det här med hållbar utveckling, det handlar ju om allting, det är så stort så att tillslut blir det så himla luddigt så det är svårt att få någon att tända till på det." (Politiker 1).

"Det är mindre krävande än hållbar, hållbart känns mycket tyngre, klimatsmart är lättare." (Politiker 4).

"Det har dubbel betydelse precis som klimatsmart har två ord. Klimat kan ju ibland kännas väldigt tungt och krävande, men koppla det till smart och det finns en finess i uttrycket." (Politiker 4).

"Hållbart fick man ju lära sig vad det betydde, med tre delar och så, men klimatsmart funkar direkt. Det är enkelt på det sättet." (Politiker 4).

Politikerna anser generellt att begreppet klimatsmart förmedlar mycket positivt, och framförallt att ordet smart är just smart. Andra ord de beskriver begreppet med är modernt och fräscht. Det förmedlar att "man är en vinnare när man gör något som är bra för klimatet." (Politiker 3). Ett sista citat från Politiker 4 sammanfattar på ett tydligt och övertygande sätt hur begreppet klimatsmart kan fungera som del av den politiska diskursen och i medborgarens vardag, där just ordet smart är det avgörande för sammanhanget.

Vi hade slutat för dagen men skulle tillbaka på sammanträde senare, så jag sa till min kollega att du kan väl gå ut på stan och shoppa [för att fördriva tiden].
Nej sa hon, jag behöver ingenting.
Det tyckte jag var sunt. Så jag skämdes lite grann när hon var smartare än vad jag var.
(Politiker 4).

4.3 Klimatsmarta styrdokument

Begreppet *klimatsmart* på svenska eller ”*climate smart*” på engelska lyser med sin frånvaro i de politiska styrdokumenterna. I dokumenten från både FN och EU förekommer begreppet inte alls, och i det svenska dokumentet förekommer det en gång, det talas om innovation och utveckling som kan leda till klimatsmarta varor och tjänster i samhället.

Precis som styrdokumenterna i övrigt är formuleringen och diskursen ovan visionär i sin utformning och ett stort mått av abstrakthet finns med många odefinierade begrepp. Den generella innebörden av klimatsmart blir här ett samlingsord för varor och tjänster som produceras och konsumeras i ett framtida samhälle vars mål är att minimera utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Att byta ut ordet klimatsmart mot ordet hållbar skulle således ge meningen samma generella betydelse.

Samhällsomställningen ger möjligheter till nyinvesteringar

Långsiktiga spelregler i klimatpolitiken genom ett tydligt långsiktigt mål skapar större förutsägbarhet för olika aktörer i samhället att investera i ny teknik och att ta tillvara nya möjligheter. En omställning till ett samhälle med låga utsläpp ställer krav på innovation och utveckling som kan leda till nya arbetstillfällen och företag som tillhandahåller klimatsmarta varor och tjänster. (SOU 2016:21)

Citatet ovan visar hela det stycke vari ordet klimatsmart förekommer. Kapitlet handlar om klimatarbetets utmaningar och möjligheter för Sverige, och andra delar av texten talar om exempelvis hållbar och konkurrenskraftig basindustri samt hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk. Här används ordet hållbar, som i så många andra formuleringar i dokumentet; hållbar nationell klimatpolitik, hållbar stadsutveckling hållbar konsumtion, hållbara produkter. Hållbar som begrepp för att beskriva den vision politiken och samhället strävar efter är det absolut mest förekommande i dokumentet. Att begreppet klimatsmart endast får beskriva varor och tjänster som är starkt kopplat till konsumtion i medborgarens vardag, skulle kunna indikera att det är inom den sektorn ordet hör hemma i politiken, i den politik som direkt riktar sig till medborgare och det vardagliga livet. Dock används som sagt även begreppet hållbar för att beskriva just konsumtion och produktion, vilket mer indikerar på att begreppet klimatsmart inte har någon djupare innebörd i det sammanhang det här förekommer.

Ordet smart förekommer i det svenska dokumentet vid två tillfällen utöver ovan nämnda klimatsmart, båda i formuleringen *transportsmart samhälle*, som dels åsyftar ökad investering i järnväg och kollektivtrafik för att minska på investeringar i nya vägar, dels ökad tillgänglighet med bland annat förbättrad gång-, cykel och kollektivtrafik vilket kan medföra minskade kostnader och därmed positiva mervärden för hushållen. Här beskriver begreppet transportsmart samhälle det koncept som regionpolitikerna pratade om som helhetsperspektiv och win-win situationer för både miljö, samhälle och individ, samt det som Medborgarna beskrev att av de möjliga alternativen göra rätt val sett till miljön. Igen används ordet smart i beskrivningar av politik som är direkt knuten till medborgarens vardag.

Samma mönster upprepas i dokumentet från EU. Ordet klimatsmart saknas helt och ordet smart förekommer på tre ställen, varav följande exempel återfinns redan i miljöhandlingsprogrammets målbeskrivning.

Unionen har satt som mål att bli en smart och hållbar ekonomi för alla till [år] 2020 genom en rad politiska strategier och åtgärder för att skapa en utsläppssnål och resurseffektiv ekonomi. (EU 1386/2013).

Här formulerar orden smart, hållbar och ekonomi gemensamt ett nytt begrepp, ett begrepp som får sammanfatta hela strategins mål. Formuleringen ovan säger egentligen att genom att skapa en utsläppssnål och resurseffektiv ekonomi nås målet att vara en smart och hållbar ekonomi. Här blir *smart och hållbar* ett samlingsbegrepp för att beskriva *utsläppssnål och resurseffektiv*. En utsläppssnål och resurseffektiv ekonomi kan inte förknippas med medborgarens vardag på samma sätt som i tidigare exempel med konsumtion, snarare ligger dessa två politikområden ett steg högre i hierarkin. Att ordet smart direkt följs upp med ordet hållbar indikerar ett det i sig inte är betydande nog för att få beskriva målbilden, att hållbar behövs för att bredda begreppet och öka innebörden.

Ett annat exempel återfinns bland åtgärder för att förbättra hållbarheten i unionens städer, och det lyder: "Städerna bör uppmuntras att visa ledarskap inom hållbar stadsutveckling" där en fotnot pekar mot några dokument för detta arbete varav ett dokument är ett utkast till yttrande från regionkommittén i Malmö från 2013 och har titeln *Smarta städer och samhällen - ett europeiskt innovationspartnerskap*. Återigen pekar begreppet smart till medborgarens vardag men i det här fallet även med en stor del av regionpolitiken inblandad.

Den övergripande diskursen i dokumentet lutar sig dock mot begreppet hållbar och hållbar utveckling i stor utsträckning, och till stor del även på begreppet effektiv, med formuleringar som hållbar produktion och konsumtion, hållbar tillväxt, jordbrukets hållbarhet, hållbar markanvändning, resurseffektiv ekonomi, samt effektiva åtgärder.

Detsamma gäller den övergripande diskursen i de globala dokumenten, begreppen hållbar och hållbar utveckling är absolut mest framträdande och även begreppet effektiv används flitigt. De olika politikområden och samhällsfenomen som kopplas ihop med ordet hållbar eller effektiv för att skapa ett nytt begrepp är otaliga, hållbart styre, effektivt styre, effektiv politik, effektiva politiska åtgärder, hållbart jordbruk, hållbar konsumtion, hållbart fiske, hållbar vattenhållning, effektiv bevattning, hållbar turism, hållbart nyttjande av biodiversitet och ekosystem, för att nämna några exempel. Här distanseras politiken från medborgarens vardag ytterligare, åtminstone den vardag som den svenske medborgaren lever i. De globala styrdokumenterna är just globala i sin utformning och ska fungera som riktlinjer för alla länders egen utformning av det nationella och regionala arbetet, varför dokumenten inte alltid kan tillämpas i sin helhet.

Även ett hierarkiskt kliv uppåt märks i diskursen. Formuleringarna blir allt mer visionära och saknar många gånger konkreta inslag.

We encourage regional, national, subnational and local authorities as appropriate to develop and utilize sustainable development strategies as key instruments for guiding decision-making and implementation of sustainable development at all levels. (FN 2012).

Visionen är tydlig - strategier för hållbar utveckling ska användas i beslutsfattande och genomförande av hållbar utveckling - men formuleringen är tämligen abstrakt och utan egentligt innehåll.

Begreppet klimatsmart saknas helt i båda de globala dokumenten, men begreppet smart återfinns en gång i Rio+20 -dokumentet.

The world will adopt shared sustainable development goals (SDGs) [...] The five critical areas that we have discussed: [...] 4) Sustainable urban environments, including initiatives on water systems, sewage and other smart infrastructure. (FN

Vattensystem, avlopp och annan smart infrastruktur är alla politikområden som kan kopplas till medborgarens vardag. Dock förekommer begreppet smart 1 gång medan begreppet hållbar (exklusive i formulering hållbar utveckling) förekommer 126 gånger. I alla formuleringar förutom en används alltså ordet hållbar för att beskriva det önskade tillståndet av ett visst samhällsfenomen. En viss antydning finns här till att begreppet smart har sin plats närmare medborgaren i politiken snarare än i den globala visionära politiken, men den övergripande logiska följden blir att begreppet inte har någon djupare mening i sammanhanget.

Tillägg - Resultat

Begreppet *klimatsmart* och *climate smart* förekommer till viss del i politiken inom både FN, EU och Sveriges regering, men i andra former av texter än styrdokument. Begreppet återfinns oftast i debattartiklar, uttalanden, arbetsrapporter samt mötesagendor och rapporter, men förekommer även i några få officiella utredningar. Debattartiklar, uttalanden, arbetsrapporter och möten har gemensamt att de kan sägas vara mindre formella än vad styrdokument är, de representerar individers åsikter eller grupper av individers idéer, till skillnad från styrdokumentens vars syfte är att vara en miljö- och klimatpolitisk ledstjärna.

Bland svenska texter återfinns begreppet klimatsmart allra flest gånger i kontexten bostäder, men även i kontexten transport, livsstil, samhälle, jordbruk samt energi, för att nämna några. EU's texter där "climate smart" nämns är framförallt i formuleringar som climate smart development, klimatsmart utveckling, eller climate smart agriculture, klimatsmart jordbruk. Inom FN återfinns "climate smart" övervägande i kontexten jordbruk och matproduktion.

5. Diskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka ursprunget, innebörden, tolkningen, förståelsen och relevansen av begreppet klimatsmart, dels i politiken och i medborgarens vardag. Syftets olika delar kommer nu ligga till grund för den avslutande diskussionen.

Analyserna i denna studie har visat att klimatsmart har sitt ursprung bland folket snarare än från politiken. Vi kan se att ju högre upp i den globala politiska hierarkin vi tittar desto mer sällan återfinns klimatsmart som begrepp, och ju längre ifrån medborgarens vardagliga liv de politiska texterna kretsar desto mer sällan används ordet klimatsmart.

De styrdokument från FN som analyserats saknar helt ordet klimatsmart (climate smart). Istället innehåller de visionära målformuleringar som lutar sig flitigt mot begreppet hållbar utveckling. Detta är att förvänta eftersom hållbar utveckling som begrepp har sitt ursprung i just FN's miljö- och klimatarbete. Även EU's styrdokument använder sig väldigt mycket av hållbar utveckling i sina målformuleringar. Inte heller det svenska styrdokumentet använder klimatsmart i någon betydande utsträckning, utan väljer istället andra formuleringar, i likhet med övriga dokument.

Alla dessa styrdokument syftar till att agera ledstjärnor för varje nations eget arbete med miljö- och klimatfrågor, snarare än att detaljstyra och tillhandahålla specifika åtgärder för nationerna, och det är i detaljfrågorna begreppet klimatsmart verkar ha sin plats. Av den anledningen bortser jag helt ifrån styrdokumentet i den fortsatta diskussionen.

Klimatsmart används bland medborgare i stort sett synonymt med begreppet miljövänligt. Det handlar för gemene man om att i vardagen göra bra val som inte är påfrestande på miljö och klimat. Bland regionpolitiker vidgas begreppet. Dels utökas resonemanget kring vardagliga val till att innebära att valen förutom de miljömässiga vinningarna även bör innefatta personliga vinningar av olika slag. Vidare inkluderas även samhällsfunktioner i resonemanget, samhällsfunktioner som kan ge en nytta för samhället i flera steg eller via någon form av kretslopp.

Att medborgare respektive regionpolitiker tolkar och förstår begreppet olika har att göra med framing, inramning, och inramning i sin tur handlar om den kunskap varje individ har inom ett visst område som hjälper till att tolka ord och begrepp (Lakoff, 2010).

Att medborgarna i studien beskriver klimatsmart och klimatsmart beteende mer eller mindre som synonymt med miljövänligt och miljövänligt beteende, beror på att det är i den inramningen begreppet passar in för dem. Att regionpolitikerna lägger till en tolkning av klimatsmart som är mer synonymt med definitionen av hållbar, som i hållbar utveckling, innebär att det är i hållbarhetsramen begreppet platsar hos dem. Anledningen till detta är att politikerna sedan tidigare har kunskap om begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner ekonomisk- social- och ekologisk hållbarhet. Att politikerna har en bredare definition beror även på att de i sitt yrke bygger upp en viss diskurs och retorik inom ramarna för den politiska ideologi de företräder, och ett ord som kallar på en viss inramning eller kluster av ramar, aktiverar även hela det klustret av ramar i hjärnan (Lakoff, 2010).

På frågan om klimatsmart har någon relevans hos medborgaren och i regionpolitiken blir svaret ja, men på olika sätt och av olika anledningar.

För medborgare är klimatsmart ett ord som är lätt att förstå, som är enkelt att skapa sig en bild av. Att vara och agera klimatsmart är något positivt, mycket tack vare att ordet smart ingår i begreppet. Att vara smart är något positivt, det förmedlar en bra känsla, det aktiverar ett kluster av framgångsramar i hjärnan. Ingen vill väl misslyckas eller vara dum. Ingen vill väl vara klimat-dum.

Att vara klimatsmart innebär visserligen rent konkret olika saker för olika medborgare beroende på förutsättningar eller intressen samt beroende på situation, men innebörden av att vara smart, att se en personlig vinning i de beslut som fattas, är samma för alla.

För regionpolitikerna är detta viktigt att förstå, och de politiker som deltagit i denna studie har alla fört liknande diskussioner under intervjuerna. Politikerna behöver förstå hur medborgarna ser på begreppet klimatsmart för att kunna nyttja den kunskapen i kommunikation med medborgarna, samt för att kunna driva en politik där rätt incitament till klimatsmart beteende ingår, där incitamenten överensstämmer med olika individers attityder och där den personliga vinningen är tydlig.

Regionpolitikerna inser att arbetet bör riktas mot medborgarens vardagliga val genom att erbjuda rätt typ av verktyg, arenor och förutsättningar att lyckas. Ett sådant verktyg kan vara att politiken försöker skapa en jämförelse mellan olika handlingars och vals miljö- och klimatpåverkan, för att förenkla för hushåll och medborgare (Skill & Wihlborg, 2010:64). Detta benämner politikerna "rätt val ska vara ett lätt val."

Men att som politiker kunna nå ett samhälle där "rätt val ska vara ett lätt val" kräver mycket arbete. Följande diskussion behandlar hur begreppet klimatsmart kan vara del i ett sådant arbete.

Utgångspunkten är Dobson (2009:128) som säger att i det långa loppet är det mest troliga att ett nytt beteende utvecklas till en vana, som helt enkelt blir så sann att den faktiskt påverkar attityden. Detta citat kan antas handla om ett ekonomiskt styrmedel, exempelvis "det ska vara dyrt att köra bil men billigt att åka kollektivt" (Politiker 2). Ett nytt beteende tvingas fram av styrmedlet snarare än av egen fri vilja. Här knuffar politiken medborgaren till rätt val.

Men ett ekonomiskt styrmedel kanske inte alltid är ett tillräckligt incitament för en individ. De personliga förutsättningarna och den personliga vinningen måste beaktas. Politiken kan bli legitim och effektiv först när politiken lyssnar på medborgaren, och uppnås där den offentliga och den politiska uppfattningen möts och överlappar varandra (Matti 2010:78). Att klimatsmart som begrepp fungerar för att beskriva rätt typ av beteende, kan vara den överlappningen som krävs.

Dock är det inte alltid möjligt att införa och använda ett nytt begrepp, men om det ska ha en chans att lyckas krävs att det måste vara rimligt inom det existerande klustret av ramar och det måste fungera känslomässigt (Lakoff, 2010). För att ett budskap ska kunna uppfattas av människor bör jargong, svåra ord och komplicerade begrepp undvikas, till förmån för ord och begrepp som är rimliga och meningsfulla för mottagaren (CRED, 2009:19).

Här uppfyller klimatsmart alla kriterier.

Med kunskap om hur framing och hjärnans sätt att koppla samman ord och begrepp för att skapa en förståelse för dess nya koncept, kan följande slutsats dras: För begreppet klimatsmart gör ordets ena beståndsdel att det automatiskt hamnar inom rätt ram för smart, och smart är positivt, det höjer självkänslan. Ingen vill vara dum, är man dum får man skämmas. Däremot kan ordet klimat vara svårare att rama in, allt handlar om tidigare kunskaper. Denna studie har visat att medborgare ser begreppet som synonym med miljövänliga handlingar, och i medborgarens vardag är det precis där definitionen bör ligga. Genomförandet av miljö- och klimatpolitik i Sverige kräver ofta medborgares aktiva deltagande, och många miljökrav som exempelvis Agenda 21, uttrycks i termer av hushållsrelaterade aktiviteter (Söderholm, 2010:1). Allt pekar på att den stora källan till dagens miljöproblem och klimatförändringar ligger i de miljontals val människor gör varje dag, och att det därför krävs att varje enskild människa tar ansvar för sina val och dess konsekvenser för att vi ska kunna se en förändring (Lundmark et al. 2010:19f). Miljö- och klimatarbetet måste således till stor del utföras på individnivå, men där politiken skapar rätt förutsättningar för medborgarna att lyckas.

Klimatsmart verkar alltså vara ett begrepp som skulle kunna göra skillnad i regionpolitiken med hänvisning till Lakoff (2010) som menar att några enstaka ord eller en ny slogan kan inte ensam uppnå förändring, det krävs mer arbete än så.

Utvärdering av metod, empiri och resultat

Det går att rikta stor kritik till både metodval och empiri i förhållande till resultatet, i den mening att det ligger en betydande svårigheten i att utföra en sådan studie utan tidigare erfarenhet. Den kvalitet som empirin håller ligger till grund för den kvalitet som analysen får, som ligger till grund för vilket resultat studien når upp till. Med slutresultatet i åtanke bör därför studier som intervjuer och e-postsurveys förberedas noggrant.

Trovärdheten i studien kan bekräftas genom att flera datakällor och olika målgrupper av respondenter har använts, och det går att visa att resultaten överlappar (Bryman, 2011:354). Äkthet och relevans av studien uppnås främst genom att regionpolitikerna i samband med att de intervjuades även fick ta del av de teorier och den tidigare forskning, framförallt inramningsteorin och miljökommunikation, som resultatet av intervjuerna senare relateras till. I och med studien får politikerna en större förståelse för begreppet klimatsmart och hur det kan användas i den politisk retoriken.

6. Slutsats

Studien har utförts med två frågeställningar som utgångspunkt;

- Vad innebär begreppet klimatsmart i global och svensk politik?
- Vad innebär begreppet klimatsmart i den svenske medborgarens vardag?

I den globala politikens och rikspolitikens styrdokument innebär klimatsmart en sällan förekommande synonym till begrepp som miljövänlig eller grön, och den troligaste slutsatsen är att så kommer förbli. Däremot finns det en plats för begreppet i den talade politiska retoriken och då framförallt i regionpolitiken. Ju närmre den enskilde medborgaren politiken rör sig, desto mer relevant blir begreppet klimatsmart. Med detta blir det också relevant för politiker att kunna nyttja begreppet till sin och politikens fördel, för att den medborgarinriktade miljö- och klimatpolitiken ska lyckas.

För medborgaren innebär klimatsmart att i vardagen göra val som i första hand är bra för miljö och klimat, men som även har någon personlig nytta, utifrån varje individs egna förutsättningar, värderingar och intresse.

Förhoppningen är att resultatet av denna studie kan hjälpa till att öka förståelsen för hur begreppet klimatsmart uppfattas och används bland både politiker och på medborgarnivå, för att i det politiska arbetet nyttja den kunskapen vid framtida förbättringsåtgärder.

Vidare skulle en i stort sett identisk studie av begreppet hållbar och hållbar utveckling vara intressant, i syfte att jämföra de båda resultaten och söka påvisa i vilken utsträckning den nationella och regionala politiken bör använda sig av begreppet klimatsmart, för att uppnå bäst resultat.

Referenser

Bladh, M., Ek, K. & Söderholm, P. (2010) Shared or individual responsibility: Eco-labelling and consumer choice in Sweden. Söderholm, P. (red.) *Environmental policy and household behaviour. Sustainability and everyday life*. Storbritannien: Earthscan. s.173-192.

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Burgess, J. & Clark, J. (2009). Practitioner evaluations of participatory processes in environmental policy making. Adger, N. & Jordan, A. (red.) *Governing sustainability*. New York: Cambridge University Press. s.159-190.

Center for Research on Environmental Decisions, CRED. (2009). *The psychology of climate change communication. A guide for scientists, journalists, educators, political aides, and the interested public*. [Elektronisk]

Tillgänglig: http://guide.cred.columbia.edu/pdfs/CREDguide_full-res.pdf [2016-05-18].

Chilton, P. A. (2010) *Political terminology*. Koller, V & Kodak, R (red.) *Handbook of communication in the public sphere*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co. s.225-242.

Cox, R. (2013). *Environmental communication and the public sphere. Third edition*. USA: Sage Publications.

Davidsson, P. & Findahl, O. (2015). *Svenskarna och internet: 2015 års undersökning av svenska folkets internetvanor*. Stockholm: Internetstiftelsen i Sverige (IIS).

Tillgänglig: <http://www.soi2015.se> [2016-05-16].

Dobson, A. (2009). Citizens, citizenship and governance for sustainability. Adger, N. & Jordan, A. (red.) *Governing sustainability*. New York: Cambridge University Press. s.125-141.

Eriksson, L., Garvill, J. & Nordlund, A. (2010). Barriers and facilitators for pro-environmental behaviour. Söderholm, P. (red.) *Environmental policy and household behaviour. Sustainability and everyday life*. Storbritannien: Earthscan. s.99-125.

EU 1386/2013/EU. *Att leva gott inom planetens gränser*.

Tillgänglig: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=SV> [2016-05-18].

Förenta Nationerna, FN. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*.

Tillgänglig: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> [2016-05-18].

Förenta Nationerna, FN. (2012). *Report of the United Nations Conference on Sustainable Development*.

Tillgänglig: <http://www.uncsd2012.org/content/documents/814UNCSD%20REPORT%20final%20revs.pdf> [2016-05-18].

Förenta Nationerna, FN. (2015). *Paris agreement*.

Tillgänglig: http://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf [2016-05-18].

Hallgren, L. & Ljung, M. (2012). *Miljökommunikation. Aktörsamverkan och processledning*. Lund: Studentlitteratur.

Hope, M. (2010). *Frame analysis as a discourse method: Framing "climate change politics."* University of Bristol.

Internetstatistik, IIS. (2016). *Facebookanvändning i Sverige*.

Tillgänglig: <http://www.internetstatistik.se/artiklar/facebookanvandning-i-sverige/> [2016-05-16].

Johnsson, P., Persson, M. & Sjöström, B. (2007). *Klimatsmart - Din guide till en miljövänligare vardag*. Stockholm: Alfabeta Bokförlag AB.

Lakoff, G. (2004). *Framing 101 - How to take back public discourse*.

Tillgänglig: http://andrelevy.net/lakoff_framing101.pdf [2016-05-24].

Lakoff, G. (2010). Why it matters how we frame the environment. *Environmental communication*, 4:1, 70-81.

Tillgänglig: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17524030903529749> [2016-05-24].

Lundmark, C., Matti, S. & Michanek, G. (2010). The Swedish environmental norm: Balancing environmental obligations and the pursuit of individual lifestyles. Söderholm, P. (red.) *Environmental policy and household behaviour. Sustainability and everyday life*. Storbritannien: Earthscan. s.13-42.

Naturvårdsverket. (2015). *Ekonomiska styrmedel*.

Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Styrmedel/Ekonomiska-styrmedel/> [2016-05-24].

Oberhuber, F. (2010). Dissemination and implementation of political concepts. Koller, V & Kodak, R (red.) *Handbook of communication in the public sphere*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co. s. 271-289.

Palm, L. (2006). *Kommunikationsplanering. En handbok på vetenskaplig grund*. Lund: Studentlitteratur.

Paltridge, B. (2012). *Discourse analysis. An introduction*. Sydney: Bloomsbury publishing.

Skill, K. & Wihlborg, E. (2010). Dealing with environmental responsibilities: Living everyday life as political participation. Söderholm, P. (red.) *Environmental policy and household behaviour. Sustainability and everyday life*. Storbritannien: Earthscan. s.43-67.

SOU 2016:21. *Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige.*

Tillgänglig: http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2016/03/SOU_2016_21_webb.pdf
[2016-05-18].

Sveriges Television, SVT. (2015). *Experten; Så lever du klimatsmart.*

Tillgänglig: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/experten-sa-lever-du-klimatsmart> [2016-05-24].

Söderholm, P. (2010). Environmental policy and household behaviour: An introduction to the volume. Söderholm, P. (red.) *Environmental policy and household behaviour. Sustainability and everyday life*. Storbritannien: Earthscan. s.1-9.

Trost, J. (2008). *Att skriva uppsats med akribi*, Lund: Studentlitteratur.

Weale, A. (2009). Governance, government and the pursuit of sustainability. Adger, N. & Jordan, A. (red.) *Governing sustainability*. New York: Cambridge University Press. s.55-75.

Bilagor

Bilaga 1. Frågor för e-postsurveys

1. Ungefär när hörde du talas om klimatsmart första gången?
Och i vilket sammanhang?
2. Vad innebär begreppet klimatsmart för dig?
3. Vad innebär det för dig att vara klimatsmart i vardagen?
(Ge gärna konkreta exempel)
4. Anser du att Karlskoga är en kommun där man enkelt kan göra klimatsmarta val i vardagen?
Varför/varför inte?
5. Vad (om något) saknar du i Karlskoga för att enkelt kunna göra klimatsmarta val i vardagen?
6. Utifrån påståendet att Sverige måste arbeta för att minska på sin totala klimatpåverkan;
Hur stort ansvar anser du att politiker och makthavare har i den frågan? Varför?
Hur stort ansvar anser du att privatpersoner har i den frågan? Varför?

Bilaga 2. Intervjumanus/teman

1. Vad anser du att klimatsmart innebär i regionpolitiken?
2. Märker du i ditt arbete att begreppet klimatsmart förekommer bland medborgare?
3. Vad anser du att klimatsmart innebär för gemene man?
4. Förekommer begreppet klimatsmart i regionpolitiken?
5. Förekommer något annat "synonymt" ord eller begrepp oftare i regionpolitiken?
6. Har klimatsmart en plats i politiken?